

Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka stane Din 1.50
Celoletna naročnina Din 40.— • Čekovni račun: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: J. Natek
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Kolodvorska 23 • Tisk Jugoslov. tiskarne (J. Kramarič)

Ljubljana, 14. marca 1940

Leto VI — Številka 24—25

Dr. Korošec akademski mladini Sloveniji in Jugoslaviji

Gospodje, ki so organizirali današnji shod, so mi pisali, naj govorim o državi in naših odnosih do nje. Nihče izmed teh gospodov gotovo ni mislil, naj bi govoril abstraktno in splošno o državi, o pojmu, o definiciji, o raznovrstnosti državnih oblik in vladavin, kakor tudi nihče ni mislil, ako govorim o dolžnostih do države, da bom vas vzpodbujal, kako morate vestno plačevati davke.

Temveč naj govorim politično kot politik politikom.

Naša država je kraljevina Jugoslavija, ki nam je nedotakljiva, ki se ne more zmanjšati, ampak samo razširiti. Vladarji Jugoslavije so kralji iz domače narodne hiše Karađorđević. (Navdušeno vzklikanje kralju in kraljevskemu domu.)

To so naši najvišji in edino praktični nauki o državi.

Ako povemo še to, da si želimo našo državo Jugoslavijo videti čimprej tako preurejeno, kakor se sedaj ureja na Hrvaškem, smo povedali vse, o čemer ne želimo in ne maramo voditi nobenih nadaljnjih diskusij. (Tako je!) To vse nam je sveto, resno, najvišje. Kdor nam to ruši, je naš sovražnik.

Vsi veste, da so bili časi, ko so naši »slovenački« bratje v tem oziru grdo in podlo sumničili naše vrste, ko je bil vsak naš politični nasprotnik tudi naš politični ovaduh. Ti časi so za nami! (Navdušeno pritrdjevanje.)

Še se sicer sedaj najdejo ljudje, ki od časa do časa poročajo na »kompetentna« mesta, češ da še nismo dovolj zanesljivi.

A hvala Bogu, ni več ljudi, ki bi take bajke verjeli.

To pa tudi zato ne, ker je ravno o nekih najbolj gorečih »domoljubnih« denuncijantih znano, da stojijo v plačani službi inozemstva. Nič ni tako skrito, da ne bi postalo odkrito.

Kar se tiče naše mladine, smo v srečnem položaju, da nam ni treba dajati navodil in programov, po katerih naj bi mladina živela, ampak da lahko obenem tudi s ponosom pribijemo: Naša slovenska mladina je takšna, kakršno si želimo, in naše želje gredo samo

Jugoslavija se ne more zmanjšati, ampak samo razširiti.

Vladarji so kralji iz narodne hiše Karađorđević.

Želimo državo Jugoslavijo tako preurejeno, kakor se sedaj ureja na Hrvaškem.

Naša slovenska mladina je zvesta Bogu, zvesta kralju, zvesta Jugoslaviji, zvesta Sloveniji.

Vso dobro mladino pozivamo, naj nam da roko v idealno, patriotsko pobratimstvo.

Neizprosna borba proti vsem prevratnim programom: boj povsod in vselej proti največji sramoti naše dobe, proti komunizmu.

Pen-klubi bi morali govoriti, a molčijo, ali iz strahu ali z ozirom na svoje komunistične člane.

V Beogradu in po vsej državi se zbirajo ljudje v organizacije, ki so po mišljenju republikanske in levičarske. Večinoma stoje pod vodstvom svobodnega zidarstva.

Kdor hoče varovati našo dinastijo in ohraniti pridobitve naše narodne in krščanske civilizacije, naj gre z nami na stražo za naše ideale. Naši nasprotniki so bolj nevarni, kakor mislimo.

Pripravimo se na vse borbe, na dan, na plan, kdor hoče svobodno domovino.

za tem, da ostane, kakršna je! Zvesta Bogu, zvesta kralju, zvesta Jugoslaviji, zvesta Sloveniji! (Navdušeno dolgotrajno vzklikanje in pritrdjevanje.)

Velika je razlika med mladino, ki je naša, in med mladino, ki ni naša. Nočemo splošno sumničiti mladine, ki ni naša, ampak radovoljno predpostavljamo, da je idealna in dobronamerna. Toda mi jo samo opozarjamo, da za njo stojijo starešine in tudi cele organizacije, katere so bodisi republikanske, bodisi destruktivne, bodisi celo komunistične. To dobro mladino v slabi družbi pozivamo, naj nam da roko v idealno patriotsko pobratimstvo, da se skupno borimo za mir človečanstva, za srečo naše domovine in za dobro

našega kralja. (Vzklikanje kralju.) Naj se porinejo v stran vsi, ki nas ovirajo na tej poti!

Mislim, da ste me razumeli, vi, ki stojite tukaj okoli nas, a da nas je razumela tudi mladina, ki misli, da ni naša, a je vendarle po mišljenju in hotenju bolj naša. Da pa so in bodo ostale na akademskih in podeželskih tleh tudi bolj ali manj neznatne manjšine, ki so in bodo ostale vedno diametralno drugačne, kakor si jih želimo, to je samo dokaz, da živimo na zemlji, da živimo v sredini realnega življenja.

Povejmo danes enkrat tudi nekaj o Fincih. Vse v srcu občuduje Fince! Bodimo odkriti: tudi pri nas v Jugoslaviji. A nihče nima korajže, to tudi v javnosti povedati. Celo listov

je malo, ki bi si upali to iskreno in odkrito reči. Nepogumni, slabotni ljudje imajo navado, da upajo govoriti samo o tem, kar najde splošno odobravanje. Dandanes pa je naša družba v Jugoslaviji že tako okužena, da jasno, zdravo socialno stališče ne najde več splošnega odobravanja.

Mi pa, ki smo ali mladi po letih, ali mladi po zdravem mišljenju, se niti najmanj ne obotavljamo javno povedati in pogumno naglasiti: Neizprosno borbo proti vsem prevratnim programom! Mi smo za napredek in razvoj socialnih zakonov, a nismo za tlačanstvo, suženjstvo in robstvo. (Navdušeno ploskanje.)

Da nam nihče ne bo očital, da se tudi mi izogibamo javnosti, zato povemo kratko in glasno: boj povsod in vselej proti največji sramoti naše dobe, proti komunizmu! (Tako je! Dolgotrajen aplavz.)

Zato tudi sočustvujemo in simpatiziramo s Finci! Toda simpatije niso dovolj!

Da mi Jugoslovani ne gredo aktivno pomagat Fincem, je naravno in razumljivo, kajti mi smo nevtralni in hočemo in moramo ostati nevtralni, ker nočemo zabresti v vojno.

Toda v naši državi je, pravijo, mnogo komunistov. To niso Jugoslovani, to so internacionalci! Kje se skrivajo sedaj ti junaki? Ne silimo jih med Fince, a naj gredo vsaj tja, kamor spadajo! (Odobravanje.) Zakaj ne formirajo čet, bataljonov in polkov, da bi šli na pomoč svojim somišljenikom in bratcem v Rusiji, katerih sedanji voditelji naš slovenski rod tako nepopisno sramote s svojim stratezičnim neznanjem, s svojo vojno-tehnično nesposobnostjo.

Morda je odgovor na to, da jim je padlo srce v hlače, odkar so bili v Španiji tako grdo tepeni. Potrebno je bilo, da se našim rdečim širokoustnežem to pove enkrat neustrašeno v brk.

O marsičem bi se še moralo govoriti, a se ne govori. Celo Pen-klubi molčijo o stvareh, o katerih bi lahko govorili in bi morali govoriti; molčijo, ne vemo, ali iz velikega strahu. (Konec na drugi strani spodaj.)

Študijski dan slovenske katoliške akademske mladine

Na god sv. Tomaža Akvinskega, ideologa krščanske znanosti in družabnega reda, je slovenska katoliška akademska mladina kot uvod v letni semester imela svoj študijski dan v beli dvorani hotela Union. Študijski dan, katerega se je udeležilo veliko število katoliške akademske mladine, je pripravil Akademski klub Straža, vodila pa ga je matična predstavniška organizacija slovenskih katoliških akademikov, Akademski Zvez.

Študijski dan se je začel s sv. mašo, ki jo je daroval v kapeli pri oo. cistercijancih univ. prof. dr. Lambert Ehrlich. Med mašo je imel prof. dr. Ehrlich na udeležence nagovor o razmerju med fantom in dekletom, ki ga je navezal na značilen dogodek iz življenja svetega Tomaža.

Fant in dekle!

Nekoliko nenavadna snov za duhovnika, ki naj govori istočasno akademikom in akademikarkam. Imam pa zaupanje v vaše plemenite duše, ki bodo sprejemale moje besede s tako iskrenostjo, kakor jih jaz govorim.

Ta problem je vedno pereč, ker je aktualen za vsakega mladež človeka. Prav v zadnjem času sem doživel tole: Pride starejša gospa, ki ima večjo družino in pripoveduje: Bila sem 20 let stara, on 23, vzela sva se na hitro brez priprave; povem vam, to ni prav, to ni prav. Drug slučaj: Akademik, ki je pravkar dovršil svoje študije, mi pravi: Ako ostane fant čist in gleda nazaj na kako življenjsko dobo ter si more reči: zmagal sem, junaško sem premagal skušnjave, mu da to nepojmljivo zavest močnatosti in moči. Ako bi od mladih let fantje vedeli, kaj je zavest čiste duše, bi živeli vsi kot sv. Alojzij. Tretji slučaj: Fant je imel znanje z dekletom, eno, dve leti, ki pa nikakor ni bilo grešno. Dekle mu je zapalo, a on je prišel v drugo mesto in si je izbral spet drugega dekleta. Kdo naj vrne prvemu dekletu čast in zaupanje?

Zato bi govoril priprosto o nasvetih in navodilih, ki jih daje katoliška Cerkev v tej stvari mladini.

Za učitelja morale sem imel starega, častiljivega in izkušenega moralista p. Noldina, čih

hu, ali pa iz prevelikih ozirov na svoje komunistične člane, katerim ne marajo motiti njihovih velepolitičnih krogov.

Kaj pa mislimo o vojni?

Tolikokrat je bilo povedano, da upamo, da mi ne pridemo v vojno.

A nikdar ni to prevečkrat povedano. Ljudje zopet radi to na novo slišimo. Kako nam je nekaj bilo ljubo, kadar smo kot mali fantje hodili z očetom v temi po gozdu, da nam je vsak hip potrdil, da ni nobenega strahu blizu.

Še nekaj je, kar moramo povedati.

V Belgradu in po vsej državi se zbirajo ljudje, bodisi v trdne, bodisi v ohlapne organizacije, ki so sicer ne po imenu, toda po mišljenju republikanske in levičarske. Večina stoji pod diskretnim vodstvom svobodnega zidarstva, ki je nasproti komunistom in

gar modrost in umerjenost je bila povsod znana in čigar učbenik moralke je znan po vsem svetu.

Dejal nam je: Znanje oziroma razmerje sme in more biti edino le priprava za zakon in naj navadno ne traja delj kot eno leto. Zato bodi to enkratno doživetje, in sicer v tisti starosti, ki je primerna za zakon.

Družabno občevarje med obema naj bo v glavnem v družini staršev ali drugi družbi, izogibajta naj se, da po nepotrebnem nista sama.

To navodilo se zdi marsikomu srednjeveško, toda od človeka zahteva celo osebnost in požrtvovalnost, in kar je najbolj važno, vir je prave zakonske sreče.

Vprašajmo, ali je ono površno, kratkodobno znanje, ki je več ali manj sentimentalno dvorjanjenje brez resnega namena za zakon, dovoljeno in dopustno. Mislim na znanje, ki je brez grešnega občevarja.

Fant stori to iz lahkomišelnosti, ker je »lep fant«, dekle pa zato, ker si želi imeti častilca. Oba pa podzvestno, nehote uživata neko nagnjenje k drugemu spolu in neko čutno naslado.

Vem, da zabrede akademska mladina večkrat tudi v hude grešne zablode, ki imajo strašne posledice, posebno za dekleta (umetni splav itd.), vem tudi, da so včasih komunisti namerno propagirali grešna znanja, da bi tem lažje navezali dekleta na svoj brezbožni program.

Toda o tem grešnem razmerju danes ne govorim, ampak samo o lahkomišelnem ljubimkanju.

Mlad človek, ki zaide v to romantiko, je uverjen, da doživlja nekaj edinstvenega, o čemer imajo starejši ljudje popolnoma zastarele pojme; odklanja energično kako svarilo, ker gre, kakor misli, za njegovo osebno svobodo.

Kljub temu ne smemo molčati, kazati moramo na slabe posledice te romantike.

1. Koliko časa zgubljajo taki romantiki s praznimi besedami, s pisarjenjem itd. Kaj posebno zanimivega in resnega si nimata za povedati, ker pri tem nimata resnih, velikih ciljev.

republikancem skrajno popustljivo, če jih celo aktivno ne podpira.

Kdor je dobrega mišljenja, kdor hoče varovati našo narodno dinastijo, kdor hoče ohraniti pridobitve naše narodne in krščanske civilizacije, kdor hoče socialno evolucijo, a ne revolucije, kdor hoče svobodo, a ne tiranstva, naj gre z nami na stražo za naše ideale. Podajmo si roke in korakajmo!

Bojim se, da so naši nasprotniki bolj nevarni, kakor mislimo. Vse Kerenjskijeve figure so že na vidiku, treba je samo, da se pokaže še Kerenjski in odvede domovino v propast.

Mi, ki imamo jasne ideale, a se ne damo voditi od temnih sil, pripravimo se na vse borbe! Na dan, na plan, kdor hoče svobodno domovino!

Naš Viipuri ne sme biti osvojen! (Dolgotrajno navdušeno ploskanje in vzklikanje.)

2. Slabi učni uspehi in prazno sanjarjenje kvarijo dostikrat poklicno delo.

3. Razvoj prave močnatosti in prave značajnosti, ki sloni na odpovedi in samozataji, trpi. Mladostno dobo, v kateri bi moral najbolj obvladati svojo čutnost in se v hladni samozataji krotiti, zamuja in ne more več reči, popolnoma svoboden sem in zorim svobodno v polno močnatost.

4. Kdo ti da zagotovilo, da se boš ob vsaki priliki popolnoma obvladal, če se vdaš tem prvim vabam čutnosti. Ali ne veš, da je vsako hotenje in posebno spolno nagnjenje »totalitarno« in slepo goni do skrajnosti, da se umiri?

5. Ali ne veš, da je spolno nagnjenje elementarna sila v človeku, ki dolgo spi in miruje, a hipoma objame celega človeka in ga takorekoč popolnoma spremeni. Kdo ti je porok, da se boš ustavil viharju, ko se niti nisi hotel po robu postaviti zefirju prve mladostne ljubezni.

6. Ali kaj pomisliš na svojo čast in čast dekleta? Morda se ti je v filmu, v romanu, v gledališču zazdelo, da je tvoja mladostna avantura nekaj viteškega in tvoji prijatelji te še podpirajo v tvojem bahaštvu.

7. Seveda ti tvoj ponos pravi: plemenit sem in nočem biti nizkoten, prekinil bom v pravem trenutku. Toda pazi, da ne zaideš med one žalostne viteze, ki še vedno mislijo, da imajo trden značaj, a v danem trenutku popolnoma zgubijo nadvlado nad seboj in se izgovarjajo: nisem mislil, nisem vedel kaj delam; toda slab je ta izgovor, saj so ti drugi povedali pravčasno.

8. Pomni, da je duševni naгон k ljubezni, pa tudi spolni gon, dostikrat v opreki s hladnim razumom in da se nikdar ne zadovoljuje z morda še nedolžnimi čutnimi nasladami.

9. En sam padec je za dušo silna katastrofa. Vedno in vedno, čeprav se kesaš, bo ostal ta padec pred teboj in te bo obtoževal. Velika psihološka resnica je v besedi psalmista, ki pravi: moj greh je vedno proti meni.

10. Kaj šele dekle! Bogastvo dekleta je skrito v njeni nežnosti, rezervi, dobrotljivosti, sočutju, neoskrunjenosti. Kdo ti je dovolil ukrasti ta zaklad? Ali dekle ne izgubi še v veliko čutnejši meri vse, kar je imelo vzvišenega, in ti si krivec.

11. Bog sam je položil v človeka one skrivnostne sile, ki naj ohranijo v človeštvu vir življenja, Bog sam je združil prvo dekle s prvim fantom k čisti ljubezni. Sveto pismo navaja več slučajev one velike enkratne in edinstvene ljubezni, ki naj vodi do zakona. Tudi tebi je izročil to skrivnostno silo. Toda pomni, da je božja volja, da moraš že zdaj biti v svojem srcu in svojih mislih zvest oni izvoljenki, katero je Bog določil za tvojo življenjsko družico. Kako si torej upaš igrati s takimi božjimi darovi?

*

Devištvo je zaklad iz nebes, ki je namenjen v prvi vrsti redkim izvoljencem, a božja volja je, da tudi ti v svoji mladostni dobi do zakona nosiš ta zaklad v svojem srcu. Ni res, da je devištvo samo bajka, Bog resno zahteva od

tebe, da ohraniš to devištvo v svoji mladosti z veliko žrtvijo odpovedi in samozataje. Tu velja dobesedno: v toliko si osebnost, v kolikor premagáš sam sebe.

Dopoldansko zborovanje.

Dopoldansko zborovanje je po prihodu prevz. škofa dr. Rožmana, ki so ga zborovalci navdušeno pozdravili, začel z molitvijo tov. Sojer Franc, predsednik AZ, ki je v uvodnih izvajanjih pozdravil prevzvišenega škofa dr. Gregorija Rožmana, univerzitetnega profesorja dr. Lamberta Ehrlicha in vse akademičarke ter akademike. Nato je pozval vse prisotne, naj se v čim večjem številu udeležijo velikonočne obnove, ki bo v dneh od 12. do 15. marca v cerkvi pri Križankah.

Prevzvišeni govori.

Za njim je povzel besedo ponovno pozdravljen škof dr. Rožman. Prisrčno je pozdravil zbrano akademsko mladino in izrazil veliko veselje nad tem, da je mladina misel študijskega dne imela in izvedla. Dan bi ne mogel biti bolj pripraven: god sv. Tomaža Akvinskega in prva obletnica izvolitve in kronanja sv. očeta. To sta dva motiva, ki dajeta današnjemu dnevu še poseben poudarek. Tomaž Akvinski je v dosedanji cerkveni zgodovini sekularen pojav. Taki geniji — genius divinus ga lahko nazovemo — se rode komaj vsako tisočletje. Ona pronicavost duha, jasnost, s katero je znal na stopnji tedanjih prirodoslovnih ved razreševati najtežje probleme, te lastnosti moramo še danes globoko občudovati. Znal pa je tudi, kar je za katoličane še posebno vredno, od vsake naravne resnice najti pot do pravira resnice, to je do samega Boga. Ono, kar nam je razodelo božje razodetje, je povezal z naravnimi resnicami in dognanji človeškega uma v eno celoto. To je ono, za kar nam je Tomaž Akvinski še danes največji vzor.

Velik pomen sv. Tomaža.

Vi veste, kako sta današnja veda in znanstvo razdrobljena, da pri tem, ko se človek omeji na svojo študijsko stroko in se skuša v njej prikopati do resnice, zgubi pogled na univerzalno resnico, ki je enotno povezana v Bogu, ki je neustvarjena resnica sama. Krogi iz katerega gleda človek na vesoljno resnico, je ozek in ne nudi prave perspektive. Univerzalni genij Tomaž Akvinski pa je stal na onem položaju, s katerega je v pravi oddaljenosti gledal na vso resnico v pravi obliki in v pravi perspektivi. Zato so pri njem zmote tem bolj izključene. Zato je sv. Tomaž Akvinski gotovo velik vzor.

Enotnost verovanja in akcije.

Nisem prijatelj naziva katoliški svetovni nazor. Ta naziv zveni tako, kakor bi se sramovali povedati ono, kar naj bi ta naziv izrazil, namreč, da verujemo vse ono, kar nas katoliška Cerkev uči. To vero in ta nauk

Prihodnja številka »Straže v viharju« izide zaradi velikonočnih počitnic dne 4. aprila t. l.

pa nam cerkveno učiteljstvo na čelu z rimskim papežem varuje kot nezmotljivo. Zadnje nedeljo je imel papež Pij XII. ob prvi obletnici svoje izvolitve sv. mašo v cerkvi sv. Petra za rimsko škofijo. Pri tej priložnosti je imel na vernike nagovor, v katerem jim je povedal približno tole: Ko ste danes prihajali k tej maši, so vas na Trgu sv. Petra sprejele in objele Berninijeve kolonade z odprtimi rokami. To je simbolična gesta, ki naj pove, kako papež kot oče z odprtimi rokami sprejema vse vernike, naj pridejo od koder koli, in jih objema v resnici in ljubezni. — Želel bi, da bi današnji študijski dan tudi vse katoliške akademike objel z rokami resnice in ljubezni ter jih tako združil v enotnost verovanja in akcije v duhu medsebojne ljubezni. In če bo ta dan k temu pripomogel, potem naj bo stokrat blagoslovljen.

Besede svojega škofa je akademska mladina sprejela z odprtim srcem. Za prevzvišenim škofom, kateremu se je za njegove tehtne besede zahvalil predsednik AZ, je povzel besedo ravnatelj inž. Sodja, ki je predstavil zborovalcem veličasten lik sedanjega papeža Pija XII. Govoril je o pomenu papeštva v današnjem času, ko je papež in papeštvo edina trdna skala v svetovnem viharju, edina luč, ki seva v temo današnjega časa. Orisal je tudi življenjsko pot sedanjega papeža Pija XII. — Evgenija Paccelija.

Po kratkem odmoru, ki je sledil govoru ravnatelja inž. Sodje, je predsednik AZ pozdravil naslednjega predavatelja univ. prof. dr. Jožeta Turka in ga prosil, da povzame besedo. Dr. Turk je v izklesanem in jedrnatem govoru orisal pomen sv. Tomaža Akvinskega kot filozofa krščanskega srednjega veka. Predavanje univ. prof. dr. Turka objavljamo v celoti na drugem mestu.

Po predavanju je predsednik AZ zaključil popoldansko zborovanje s pozivom na prisotne, da se v čim večjem številu udeležijo popoldanskega zborovanja, na katerem bosta med drugimi govorila tudi slovenski narodni voditelj dr. Anton Korošec in pa ban dr. M. Natlačen.

Popoldansko zborovanje.

Že precej pred napovedano uro je bila popoldne bela unionska dvorana polna, tako da so morali zamudniki ostati na hodniku. Točno ob napovedanem času se je pojavil viharno pozdravljen med akademiki dr. Korošec, v spremstvu predsednika AZ Sojerja in predsednika AK Straže Skamliča. Dr. Korošec se je, kljub temu, da ima mnogo posla, rade volje odzval povabilu AK Straže, naj pride predavati na študijski dan katoliške akademske mladine o njenih dolžnostih do kralja in do države in o njenih nalogah v sedanjem času.

Predsednik AZ je začel po prihodu dr. A. Korošca popoldansko zborovanje, pozdravil dr. Korošca in ga prosil, da povzame besedo. Ponovno burno pozdravljen je spregovoril dr. Korošec akademski mladini o njenih dolžnostih do kralja, do države in do Slovenije, o njenih nalogah v borbi proti komunizmu in drugim razdiralnim elementom tako, kakor zna samo on: preprosto, jasno, globoko. Njegov govor, ki ga je priobčilo vse glavno časopisje v državi, prinašamo na uvodnem mestu. Govoru dr. Korošca je sledilo dolgotrajno odobravanje.

Predsednik AZ se je dr. Korošcu ponovno zahvalil in prosil naslednjega predavatelja dr. Cirila Žebota, da povzame besedo. Dr. Žebot je v svojem predavanju govoril o sedanjem razsulu krščanske Evrope. Pokazal je točno vse vzroke, ki so dovedli Evropo v zmedo današnjih dni. Zaradi važnosti in tehtnosti govora, ga objavimo v celoti na drugem mestu.

Ob 4 je prišel na zborovanje ban dr. Marko Natlačen, ki so ga vsi navzoči navdušeno pozdravili. V lepem nagovoru, ki ga je imel ban na zborovalce, je poudaril naslednje misli kot vodilo katoliški akademski mladini:

Govor bana dr. Natlačen.

»Pravijo, da je mladina cvet naroda. Pravijo, da je inteligenca cvet mladine. Potem ste vi cvet naroda. Imamo pa različno cvetje, tako ki ga gojimo samo za lepoto, in pa tudi cvetje, ki mu ni zadnji namen samo cvet, ampak tudi sad. Če je mladina cvet naroda, potem naj ne bo le cvet, ampak naj iz tega cveta zraste tudi sad. Sad, od katerega bo imel narod koristi; sad, ki bo narod krepil, tako da bo narod rasel. Da bo pa mladina mogla zadostiti tej nalogi, mora posvetiti vse svoje moči, vse svoje sposobnosti in vso svojo ljubezen za časa svojega študija resnemu delu. Usposobiti se mora za svoj poklic v študiju tako, da bo potem v vseh svojih poklicih pomagala narodu do boljše zakonodaje, do gmotnega blagostanja in do materialnega in duhovnega napredka. Naj se ne pusti mladina zapeljati v neresno izgubljanje časa, in če ima pri svojem študiju morda dovolj prostega časa, naj posveti ta prosti čas nadaljni izobrazbi, študiju jezikov in številnih drugih vprašanj, ki v današnjem času morajo zanimati slehernega izobraženca.

Moja pozdravna beseda naj izzveni v to, da posvetite vse svoje delo Bogu na ta način, da boste služili z vsem svojim srcem in z vsemi svojimi močmi svojemu narodu.

Banovemu govoru je sledilo dolgotrajno navdušeno odobravanje. Kot zadnja točka študijskega dneva je sledil prerez publicistike, katerega namen je bil podati vsebinsko sliko one publicistike, ki sicer neposredno toliko ne vpliva na katoliško akademsko in srednješolsko mladino, pač pa na one, s katerim prihajamo dnevno v stik pri poklicnem in izvenpoklicnem delu. Kot prvi je podal prerez ideološkega dela Sodobnosti dipl. iur. Rudolf Čuješ, ki je v svojem referatu, podprtem z velikim številom citatov, dokazal levičarsko usmerjenost Sodobnosti, ki piše odkrito v smislu dialektičnega materializma.

Prerez literarnega dela Sodobnosti je podal dipl. fil. Beličič Vinko, ki je v svojem referatu poudaril isto kot Smolej Bogo, ki je podal prerez Ljubljanskega Zvona, namreč, da ni najti v literarnih prispevkih, v katerih je vse temno, one Luči, ki daje pravo svetlobo našemu življenju. Leskovar Ludvik je podal prerez propagandnih lističev liberalnega tabora: srednješolske Naše volje in akademske Naše Misli. Zaključil je prerez naše publicistike Skamlič Jožko z referatom o Naši rasti. Ker ne zadeva to vprašanje samo katoliške akademike, ampak ves slovenski narod, zlasti njegovo izobraženstvo, priobčujemo na drugem mestu v celoti to zanimivo sliko naše publicistike.

S tem je bil študijski dan slovenske katoliške akademske mladine zaključen. Velik uspeh tega študijskega dne pa bo lepo plačilo onim, ki se niso ustrašili ne težav, ki se vedno ponavljajo ob organizaciji sličnih prirediteljev, ne žrtev, ki so jih doprinesli v želji, da

Dr. Turk Jože, univerzitetni profesor:

Nesmrtni Akvinec

Objavljamo predavanje univ. prof. dr. Jožeta Turka o sv. Tomažu Akvinskem kot filozofu krščanskega srednjega veka s študijskega dneva akademske mladine, ki je bil dne 7. marca v beli dvorani Uniona, po stenogramu. (Podnaslove smo postavili mi (op. ured.).

Sv. Tomaž Akvinski kot filozof krščanskega srednjega veka.

Pravilno in globoko spoznavanje srednjega veka ni mogoče brez spoznanja sv. Tomaža Akvinskega. In pomena Tomaža Akvinskega ni mogoče spoznati, ako pravilno ne poznamo sholastike. Za zgodovino Cerkve in sploh za vso kulturo imata sv. Tomaž Akvinski in sholastika svetovno zgodovinski pomen. Zunanji pomen sholastike je razviden že iz tega, da ima za seboj še več kot tisočletno zgodovino. Vendar ne spada v muzej, ampak je živa in se ji odpira vedno lepša bodočnost. Doživela je v novejši dobi renesanso, deloma po zaslugi zasebnih učenjakov, največ pa po zaslugi cerkvenih organov. Pred kakimi šestdesetimi leti je papež Leon XIII. izdal okrožnico Aeterni Patris, s katero je dal najmočnejšo pobudo za preučevanje sholastike. Cerkve sicer pospešuje in goji vse znanosti, vendar ji nobena ni tako pri srcu kot sholastika. Priporoča študij sholastike v korist človeške družbe in v prosep vse znanosti. Tudi po velikih univerzah, kot n. pr. v Parizu, v Londonu, v Cambridgeu, v Ameriki so posebne stolice za preučevanje sholastike, zlasti tomitike. V znanstvenem svetu vedno bolj natančno preučujejo sholastiko.

Za srednjeveško kulturo je prav sholastika posebno značilna. Srednjeveško kulturo so ustvarili trije činitelji: krščanstvo, grško-rimska kultura in duševne sile novih evropskih narodov. Vpliv vseh teh faktorjev se kaže na sholastiki. Rodila se je iz zveze stare grško-rimske filozofije in krščanstva. Združili pa so ju novi evropski narodi.

Razvoj sholastike in njeno bistvo.

Če se ozremo na zunanji razvoj sholastike, vidimo, da se je pričela razvijati v XI. st., ko so se politične razmere uredile in cerkveno življenje po Gregorijanski reformi prenovilo in prerodilo. V XIII. st. je sledila visoka sholastika. Nato španska v XVI. in XVII. st. In končno nova sholastika od srede XIX. st. naprej. Bolj kot zunanji razvoj nas zanima njen notranji razvoj in njeno bistvo. Posebej pa še to, kakšen vpliv je imel na ta razvoj sv. Tomaž Akvinski. Bistvo sholastike je v tem, da nam podaja soglasnost posvetne znanosti in vere. V tem se loči od stare grške kulture in od moderne filozofije, ki se je krščanstvu odtujila. Loči se pa prav tako od filozofije grških in latinskih cerkvenih očetov. Sv. Tomaž Akvinski je izvršil veličansko delo s tem, da je znal združiti filozofijo in teologijo

bi študijski dan slovenske katoliške akademske mladine na tako pomemben dan kot je dan godu božjega genija sv. Tomaža Akvinskega čim lepše uspel in rodil čim večje in trajnejše sadove.

kot dve samostojni znanosti v harmonično celoto. Nakazal in utrl je pravo srednjo pot med fideizmom in racionalizmom. Fideizem imenujemo naziranje, da je filozofija za človeka in njegov življenjski nazor popolnoma postranska. Fideizem je naziranje, da je vsa modrost obsežena v krščanski veri. Racionalizem pa je nasprotno naziranje, da je filozofija najvišja dobrina za človeka, Racionalizem je naziranje, da je krščanska vera za življenjski nazor popolnoma nepotrebna, če že ni škodljiva. V sredi teh skrajnosti stoji sholastika.

Filozofije kot samostojne vede niso priznali ne cerkveni očetje, ne zgodnja, ne visoka sholastika. Bili so naziranja, da je največja in zato edino prava življenjska modrost krščanska vera, ki si jo mora pridobiti vsak, in ki edina more človeka osrečiti na tem in na onem svetu.

Prava modrost samo modrost krščanske vere?

Ko se je začelo krščanstvo širiti tudi med grškimi in rimskimi izobraženci, je nastalo zanje vprašanje, ali ni mogoče priznati dveh pravih modrosti. Toda brez dolgega omahovanja in z velikim optimizmom so se odločili za naziranje, da je prava modrost samo modrost krščanske vere. Tako imajo n. pr. Justinova dela za edino pravo filozofijo krščansko vero. S tega stališča so skušali vsako drugo filozofijo pobiti kot zmoto. Poganske izobrazbe so hoteli pridobiti z dokazovanjem, da je krščanska vera edino prava filozofija. Ti apologeti se niso jasno zavedali, kako je treba razlikovati filozofijo od krščanstva kot božjega razodetja. Niso jasno videli, kakšen je odnos med naravno in nadnaravno modrostjo. Niso uvideli, da je možno in koristno priznati obe modrosti, ki se med seboj ne pobijata. Napravili so novoplatonično napako, da je edino prava dobrota najvišja dobrota, edino prava lepota le najvišja lepota, prava modrost le najvišja modrost. Zato so to, kar je manj popolno, bolj ali manj prezirali, kakor da ne bi imelo nobene cene več. Bolj pametno stališče sta zavzela v III. st. Klemen Aleksandrijski in Origen. Spoznala in priznala sta, da so tudi pogani poznali mnogo resnic, zaradi katerih ni mogoče njihove filozofije kar tako odklanjati. Spoznala sta, da moramo in moremo nauk poganskih filozofov koristno porabiti za krščanstvo. N. pr. za pojasnjevanje umskih zasnov in verskih nagibov, za zagovor, pa tudi za jasnejše spoznavanje verskih resnic. Na to zmernejše in pravilnejše stališče so se postavili tudi cerkveni očetje. Vendar so z Avguštinom vred priznavali filozofijo le v toliko, v kolikor je bila uporabna za teologijo. Filozofija je bila le služiteljica teologije (ancilla theologiae). Resnični nauk poganskih filozofov so proglasili za svojski nauk krščanstva. Bilo je to skrajno, toda dobro mišljeno — opti-

mistično naziranje. Toda tako naziranje lahko privede do napake, ki je v tem, da človek v svojem navdušenju za najlepše, najboljše in najbolj resnično vse drugo zametuje in zavrača. Zgodi se lahko, da ne vidi, da je poleg nadnaravnega reda še naraven, da je poleg božje modrosti še človeška modrost; da je sicer božja modrost neskončno večja od človeške, pa da je vendar človeška modrost sama na sebi tudi resnična.

Dialektiki — antidialektiki.

Pod vplivom tega naziranja je bila tudi še vsa zgodnja sholastika. Zaradi nejasnosti v tem vprašanju so se v XI. stoletju prepirali dialektiki in antidialektiki. Eni so se posluževali filozofije v škodo razodetja, drugi pa so to odklanjali kot nedopustno profanacijo. Pravo smer je pokazal sv. Anzelm Canterburyški. Bil je še pristaš avgustinizma in filozofije še ni priznaval kot samostojne vede.

Trinajsto stoletje. Averoizem.

Pridemo v XIII. st. Položaj se je poslabšal. Dosedanjemu naziranju se je postavil v rezko opreko racionalizem v obliki averoizma, ki je mogočno dvignil zastavo Aristotelove filozofije. Uveljavljati se je začel na pariški univerzi, ki je veljala za središče vsega kulturnega življenja. Zastopniki nove struje so se na podlagi Aristotelovih spisov postavili na stališče, da je filozofija čisto samostojna in edino prava modrost. Zato so teologijo prezirali. Učili so nauk o večnosti sveta, zanikali so nesmrtnost duše posameznika in učili, da biva v vseh ljudeh ena sama neumrljiva duša. Vero so zametovali. Učili so, da človeškemu napredku nasprotuje, da vsebuje bajke in zmote kakor vsako drugo verstvo, da od nje ni mogoče pridobiti posebne koristi. Zanikali so božje trojstvo in transsubstanciacijo. Bili so popolnoma zaverovani v rešilno moč filozofije. Zametovali so samozatajo, učili, da je celibat škodljiv, da siromak ni sposoben moralnega življenja. Vso to kopico zmot je cerkvena oblast obsodila na sinodi v Parizu leta 1272. Cerkvena avtoriteta je averoizem obsodila. Bilo pa ga je tudi treba znanstveno podreti. To pa je bila silno težka naloga. S stališča teologije ga sploh ni bilo mogoče pobiti, ker averoizem teologije ni priznaval. Tudi s stališča avgustinizma mu tedanji teologi niso mogli do živga. To nalogo je rešil sv. Albert Veliki in zlasti še njegov učenec sv. Tomaž Akvinski.

Nemisljive zasluge sv. Tomaža.

Postavila sta se v filozofiji na stališče čiste aristotelizma. Naziranje, da je prva in edina modrost krščanska vera, je sv. Tomaž popravil z jasnimi razlikovanjem naravnega in nadnaravnega reda. Priznava dve modrosti: naravno in nadnaravno. Nadnaravna modrost je sicer veliko popolnejša kot naravna, iz tega pa ne sledi, da bi bila edino prava modrost samo krščanska vera ali samo teologija. Prizna naravno spoznatnost resnic, katerih spoznatnost je zanikal skotizem. To je njegovo prvo veliko dejanje.

Drugo njegovo veliko dejanje je v tem, da je nasproti averoizem uveljavil čist Aristotelov nauk. Aristotelizem se v vsej filozofiji neprekosljivo loči po svoji metafiziki

in logiki. Aristotelova metafizika je zgrajena čisto na realni podlagi s pomočjo abstrakcije pojmov.

Teologija — filozofija.

V sporu med filozofijo in teologijo je zavzel stališče zmerne realizma. Avguštinso usmerjeni teologi so se spodtikali nad tem, da si je izbral za svojega učitelja Aristotela namesto Avguština. Še 50 let po njegovi smrti je vladal hud prepir zaradi tega. Toda sveti Tomaž Akvinski je bil v svojem ravnanju le dosleden. Če je priznaval filozofiji upravičenost, si je lahko za učitelja v tej modrosti izbral Aristotela.

Tretje njegovo veliko dejanje je, da je tudi teologijo utemeljil v čisti Aristotelovi filozofiji. Teologijo in filozofijo je spravil v pravilno medsebojno razmerje. Filozofiji je priznal popolno samostojnost in se oziral na razodetje le kot na negativno normo. Filozofije se je posluževal za utemeljevanje resnic, ki so podlaga vere, in za reševanje ugovorov proti veri.

Cerkve — država.

Četrto njegovo veliko dejanje je bilo v tem, da je v principu pravilno določil razmerje med Cerkvijo in državo.

Nauk sv. Avguština.

Nauk sv. Tomaža Akvinskega ne zagovarja kakšne teokratične ureditve krščanske družbe. To naziranje so sicer zastopali nekateri teologi, ni pa bilo nikoli nauk Cerkve. Vedno je učila v smislu sv. Tomaža Akvinskega, da imata pravico vladati dve oblasti, ki sta druga od druge popolnoma neodvisni, na eni strani cerkvena, na drugi državna oblast. To velja za normalne razmere. More pa se pripetiti primer, da stvari, ki so same na sebi čisto svetnega značaja in v rednih razmerah spadajo v oblast državne avtoritete, zadevajo cerkveno oblast tako, da ima nad njimi tudi svoj vpliv. Zasluga sv. Tomaža Akvinskega je bila, da je tudi v tem vprašanju podal pravo jasnost. Sv. Avgustin je namreč učil, da je prava država le krščanska, zgrajena na krščanskih temeljih. V tem smislu je orisal idealno podobo pravega državnega vladarja, ki se diametralno razlikuje od ideala, ki ga je postavil Machiavelli v svojem »Knezu«. Srednji vek se je pozitivno odločil za krščansko državo.

Nauk sv. Tomaža.

Sveti Tomaž sicer odobrava ta srednjeveški državnopravni krščanski univerzalizem, vendar je kot globok mislec opozoril na zmoto, da bi države, ki je osnovana zgolj na naravnih temeljih, ne smatrali za državo. Jasno je pokazal, da moramo tudi razlikovati naravno in nadnaravno pravičnost in da je vsaka prava pravičnost. Jasno je torej ločil, česar sv. Avgustin v svojem idealizmu ni videl. Iz vseh njegovih del zveni misel: »Gratia naturam non destruit, sed perficit eam.« Izmed vseh sholastikov se razlikuje po svoji jasnosti, resnicoljubnosti, modrem presojanju svojih prednikov in z velikim smislom za trenutne potrebe; skratka z lastnostmi, ki jih pozneje pogrešamo. Vse povedano lahko strnemo v to, da je podal soglasje med filozofijo in teologijo.

Velicina Tomaževega dela.

Sv. Tomaž Akvinski je napravil gigantski načrt za katedralo krščanskega-filozofskega-

teološkega nauka. Ni napravil samo načrta, ampak jo je tudi zgradil in katedrala stoji še danes pred nami. Nastopili so časi, ko so jo razni duhovi zapustili. Zaganjali so se vanjo mnogi, podreti je ni mogel še nihče. Z zvnikov te katedrale nas vabi še danes k službi Bogu in resnici. Kakor se na mogočnih gotških katedralah leto in dan vrše popravila, če se kaj pokvari, tako se tudi na tej duhovni katedrali vrše popravila, če se kaj pokvari, ki pa prvotnega načrta ne morejo spremeniti. Delo sv. Tomaža Akvinskega se more kvečjemu izpopolniti, nikoli spremeniti. Rešitve, ki jih je on podal v raznih vprašanjih, so pravilne in kadar koli se je človeška družba v zgodovini oddaljila od teh smernic, je bil ko-

nec — razočaranje. Zadostuje nam zato aposteriorna sodba. Ko se je sholastika oddaljila od sv. Tomaža, je na eni strani zašla v spiritalizem, na drugi strani v racionalizem. Za protestantsko reformacijo, ki je človeški razum zametavala in zaradi tega sholastiko besno napadala, je nastopila moderna filozofija in namesto vere — racionalizem. Zaradi ignoriranja zgodovinskega pomena Tomaža Akvinskega nastopata danes fideizem in racionalizem. Smo v podobnem položaju kakor v dobi Tomaža Akvinskega tako, kot da sv. Tomaža Akvinskega sploh ni bilo. Pomen sv. Tomaža Akvinskega je danes prav tak kot ob času njegovega življenja.

Počitniški tabor SDZ 1940 v Ptuj!

Fantje: od 6. do 9. julija

Dekleta: od 10. do 13. julija

Agitirajte. Zbirajte dinarje. Oskrbite si kroje. Letošnji tabor bo prekosil vse dosedanje. — Geslo: Vsa armada SDZ se zberi v Ptuj!

Nedeljske misli

Dogodek iz cvetne nedelje in Jezusovega slovesnega vhoda v Jeruzalem je vsakemu kristjanu, tudi če je sicer v verskih naukih slabo podkovan, dobro znan. Nehote se nam vzporeja misel Jezusovega povišanja in skorajšnjega ponižanja v teku enega samega tedna. Sama od sebe se vzbuja misel o nestanovitnosti in omahljivosti ljudskih množic. Morda vsega tega ljudje v kakih pravih mirnih in urejenih časih ne razumejo dovolj. Človek s svojimi čustvi in nagnjenji je res povprečnemu človeku v povprečnih razmerah skrivnostna zagonetka. Zdi se, da so danes ljudske množice tako razburjene in živčno razrvane, da je marsikaj mogoče, česar v mirnih časih ni bilo mogoče. Zaradi tega tudi mi spet razumemo marsikaj, česar ljudje pred nami niso tako dobro umeli. Jezusovo cvetno nedeljo in njegov veliki petek moremo iz današnjih vidikov kar dobro presojati in mogli bi ju celo v marsičem uspešno primerjati z današnjimi prilikami. Saj nekateri razlagalci in pridigarji dobro poudarjajo, da je Cerkve na zemlji skrivnostno živeči Kristus in da doživlja podobno usodo, kakor nekdanji zgodovinski Kristus. Zato pridejo tudi v zgodovini Cerkve na vrsto cvetne

nedelje in veliki petki. Naš čas je zrel za to, da uprizarja take velike in skrivnostne izpremembe. Ljudske množice so nestanovitne in omahljive, nezavedne in nehovalne. Na delu so pa vedno dobri in slabi delavci, tvorni in razdiralni elementi. Njihovi vplivi so odločilni za nezavedne in omahljive ljudi. Današnji inteligent bi moral vse to prav posebno dobro videti. In tu se začne njegova velika naloga. V duhu katoliške akcije mora iti njegovo delo od osebe do osebe. Povsod je treba govoriti, nastopati, svariti, opominjati in prepričevati, da se iz nezavednih, omahljivih in nestanovitnih oblikujejo trdni in prepričani značaji. Koliko bi v tem oziru lahko storili!

Na cvetno nedeljo vse to nekoliko razmislimo. Ali nismo tudi mi že marsikaj opustili in se brezbržno postavili med gledalce? Ali nismo na ta način tudi mi večkrat krivi, da nekateri okrog nas dodajajo nov meč bolečin? Žalostni Materi božji in pletejo novo trnjevo krono našemu Odrešeniku? Ali ne bi z našim delom lahko prihranili Kristusu marsikako ponižanje? Recimo tudi mi: »Množica se nam smili.« Pomagajmo ji! Čas nas kliče. Žetev je velika, delavcev pa tako malo!

**Božje milosti polne velikonočne
praznike želita vsem naročnikom,
bralcem in prijateljem
„Straže v viharju“**

uredništvo in uprava

Dr. Ciril Žebot:

Razkroj krščanske Evrope

»Odločilni spopad.«

Smo neme, nebojlene priče borbe dveh orjaških fizičnih sil, ki se pripravljata za napovedani »odločilni« udar.

Neme priče smo, ker nihče ne želi čuti naših besed in ker bi se naše besede izgubile v brezsmiselni praznini.

Nebojlene priče smo, ker naša usoda ni v naših rokah. Ne vidimo bodočnosti, ne poznamo skritih načrtov negotovih zmagovalcev.

Če neizmerne fizične sile, ki si stoje nasproti za »odločilni udar«, nimajo nekega duhovnega ozadja, če »odločilni udar« ni oznanjevalec velike odločitve v svetu duha, potem je bilo brez pomena postaviti temu zboru slovenske akademske mladine to strašno vprašanje, vprašanje razsula krščanske Evrope. Ali mislite, da res more razdehati krščansko Evropo bojno klanje, če je še tako edinstveno barbarsko in še tako nedogledno brezkonca? Kaj mislite, da se duhovni hram dvajsetih stoletij razruši s tanki in minami? Ne, krščanske Evrope ni razdejala zadnja svetovna vojna, pa je tudi strašnejša sedanja ne bo.

Krščansko Evropo že celih pet stolet razkrajajo sile, ki so stiske zadnjih evropskih let le njih najbolj vidni, najbolj neposredno občuten zunanji socialni izraz.

Priče smo vojnemu stanju med dvema orjaškima blokoma sil, vojnemu stanju, katerega trajanja ne vemo in čigar izid nam ni znan, ki pa ga označujejo za odločilnega.

O čem naj odloči ta vojna? O nadvladi v Evropi? O novi razdelitvi kolonialne posesti? O novem mednarodnem statutu? O novih ustavnih oblikah evropskih držav? Ali pa morda samo o tem, ali bo nova Evropa hegelijanska kasarna ali pa rousseaujevska gmajna?

Nemških vojaških ciljev formalno ne poznamo, a jih slutimo. Francosko-angleške vojne namene formalno poznamo iz besed pravnikov, a njih pravega obraza ne vidimo. Bog ve, če je odločitev o pravih namenih že padla. Silhueta asketskega Pija XII. se dviga nad Evropo, ki škriplje in se trese. Upajmo, da bodo odgovorni vodniki fronte svobode razumeli, zakaj je svetilnik na Petrovi skali tokrat posebno močno zažarel. Ta svetilnik mora vreči svojo ostro luč skozi meglo naših dni in skozi teme stoletij.

Vojna, ki ji ne vemo razmaha in ne konca, bo odločilna samo tedaj, če bo zmogovita fronta svobode sledeč smeri žarkov s Petrove skale za strašnimi učinki zunanjega razdejanja videla še strašnejše vzroke petstoletnega nepretrganega razkrajanja evropskega krščanskega duha, tistega duha, ki je iz male geografske ploskve napravil Evropo, duhovno vladarico zemeljske oble.

Petstoletni razkroj.

Kateri so ti pravi vzroki evropskega duhovnega razkroja, ki preti v svojih zadnjih posledicah Evropo ponižati na stopnjo podivjanih hord iz časa preseljevanja narodov?

Prvi veliki vzrok je v bizantinski shizmi, ki je zrušila ravnovesje med Ev-

ropo in Rimom, vedla sčasoma v moskovski absolutizem in svojstven teokratski cezaropapizem, ki je sicer počasi, a zato tem bolj usodno pripravil pot boljševizmu. Kakšne so drugotne, manjše, bolj lokalne, daljne posledice te shizme, to čutimo mi sami v težavah, ki tarejo našo mlado narodno državo.

Drugi veliki vzrok razkroja evropskega krščanskega duha je renesansa. Zaljubljena v poganski antični svet je zapustila versko in duhovno že razklani Evropi svoj politični brevir v Macchiavellijevem »Knezu«, apologiji avtokracije in povratka k rimskemu cezarizmu: »Omne quod principi placet legis vigorem habet.«

In tako imenovana reforma XVI. stoletja. Vrgla je zapeljivo geslo verskega individualizma, ni pa predvidela njegovih pogubonosnih posledic. Verski individualizem je kmalu povzročil tako duhovno anarhijo, da je že leta 1525 moral Luther v pismu anverškim protestantom razočaran napisati: »Eden pravi to, drugi to. Toliko je sekt in credov, kolikor je glav. Ni ga kmeta, pa naj bi bil še tako robot, ki si ne bi mislil, da je prejel razsvetljenje svetega Duha in se ne bi imel za preroka, čim se mu je sanjalo o kaki brezsmiselni stvari.« Da bi zaježil to razkrajalno duhovno anarhijo, ki pa jo je s svojim verskim individualizmom sam povzročil, — je Luther iskal odpomoč v vsemočnosti države. Z odpravo načela o ločitvi obeh oblasti, duhovne in svetne, načela, ki ga je v stoletni borbi izbojevalo krščanstvo, je Luther vpostavil pogubno načelo cezaropapizma, ki ga je vestfalski mir pravno-politično sankcioniral: »Cuius regio, eius religio.«

Oče francoskega pozitivizma 19. stoletja, Avgust Comte, je leta 1845 napisal te besede: »Zapadna anarhija datira izpred pet stolet... Je to veliko gibanje radikalnega razkroja, najprej spontano, zatem pa sistematično, ki označuje politični razvoj Evrope tekom zadnjih pet sto let.«

Nič ni bolj točnega kot te besede očeta francoskega pozitivizma: Religiozni individualizem je vedel najprej do intelektualnega individualizma Descartesa, zatem do socialnega individualizma Rousseauja in do političnega individualizma modernih evropskih ustav, ki so postale skakalne deske novodobnih diktatur in avtokratskih totalitarizmov.

»Velika revolucija.«

Ta verski in duhovni razkroj krščanskega univerzalizma je že pred francosko revolucijo načel tudi samo politično zgradbo evropskega krščanskega duha.

Dočim je v Prusiji postal Friderik II. šampion protestantizma in cezaropapizma, sta v Franciji Richelieu in Ludvik XIV. zapadla zmotam renesanse in cezaropapističnim težnjam. Dobro je označil Ludvik XIV. Renaud de Briey, da je z izrekom »država sem jaz«, postal prvi jakobinec.

Ideja, ki leži na dnu tega proslulega izreka, je zadajala prvi močni politični udarec organično-hierarhični družbeni zgradbi nekda-

nje krščanske ljudske države in je odprla pot poznejši revoluciji.

Celo 18. stoletje je bilo značilno po kultu absolutizma. Revolucija, ki je zaključila to usodno stoletje Evrope, ni bila toliko sprememba režima kot le prenos suverene oblasti: parlament bo nasledil kralja. Za ljudstvo pa tudi v teh novih oblikah ne bo prostora.

In prišla je ta revolucija, ki naj dokonča, kar sta Richelieu in Ludvik XIV. začela: razruši družbene temelje krščanske Evrope.

Freppel je dejal, da je »francoska revolucija aplikacija racionalizma na državljanski, politični in socialni red«.

Osnova duha francoske revolucije je teza, da je človek dober po naravi, torej teza, ki zanika temeljno krščansko resnico o izvirnem grehu.

»Ker je stavba katoliške vere« — pravi Brunetiere — »vsa zgrajena na tem misteriju: ker zakoni vere, ako se ljudje ne bi rodili pokvarjeni, ne bi imeli nobenega smisla; in ker končno celotna krščanska morala predpostavlja to izvirno pokvarjenje, — kaj je torej treba storiti, da bi z enim samim udarcem bili uničeni pozitivni zakoni, cerkvena morala in Kristusova vera? Eno samo stvar je mogoče zoperstaviti misteriju dednega izvirnega greha: afirmacijo, da je človek dober po naravi. In to je, kar so storili enciklopedisti, ki so duhovno pripravili francosko revolucijo.

Človek je bistveno, po naravi dober, torej nezavisen. Na tej fundamentalni protikrščanski zmoti je francoska revolucija zgradila svoje kontradiktorno geslo: »svoboda, enakost in bratstvo«.

Krščanski srednji vek.

»Majhni duhovi našega stoletja imajo suvereno zaničevanje do srednjega veka,« — je dejal Montalembert, — »in vendar so bile v srednjem veku svoboščine, ki bi od sreče opijanile Francijo 19. veka, in ki jih običajen sodobnik, predan javnemu mnenju, niti ne slutiti. Če bi jih poznal, bi se danes smatral za največjega sužnja. Treba je bilo ošabnega jarma Ludvika XIV., grozne tiranije republike, ene in nedeljive, in močne roke Napoleona, da so končno te svoboščine ubili in jih izkoreninili iz francoske zemlje.«

Krščansko pojmovanje svobode je bilo naslednje: človek, družabno bitje po naravi in zaradi svoje osebne slabosti, doseže svoj poln razmah samo, če se opre na svoje brate: rojen je v temeljni družbeni celici — družini; njegove potrebe ga silijo, da si ustvari še druge družbene skupnosti.

Združitev je koncem koncev le odsev njegove osebnosti. Njegova svoboda sestoji iz osebnostnih, družinskih in korporativnih pravic, ki so mu priznane kot nedotakljive. Svoboda srednjega veka se naslanja na zelo pozitivno in stvarno osnovo: na celokupnost pravic. Zamisel svobode krščanskega srednjega veka je bila naravna in zato organi-

In ta naravna organična svoboda človeka je bila garantirana po krščanskem političnem redu, o katerem je dejal Montalembert: »To je bila doba pravega ljudskega predstavniškega vladanja, mnogo bolj iskrenega in učinkovitega, bolj resnega, pa tudi bolj popularnega kot vse ono, kar so zamislili pozneje... Zlorabe oblasti so bile pogoste. Toda konfiskacija vse oblasti po enem samem, personifikacija vseh družbenih pravic v enem človeku, ali v eni osrednji skupščini, odpoved vseh volj volji enega samega človeka ali skupščine, vse to je bilo nepoznano in nemogoče.«

Saj je sam Montesquieu moral priznati: »Ne verjamem, da bi bilo že kedaj na zemlji vladstvo, ki bi bilo tako primerno ublaženo.«

In August Comte je napisal: »Srednjeveški družbeno-politični red je bil remek-delo človeške razumnosti.«

»Svoboda, enakost in bratstvo.«

Kakor so enciklopedisti postavili proti temeljni krščanski resnici o izvirnem dednem nagnjenju k slabemu zmoto o prirojeni naravni dobroti človeka, tako je revolucija, politična ostvaritev zmot enciklopedistov, nasproti organični realni svobodi človeka v krščanskem družbenem in političnem redu postavila abstraktno geslo: svobode, enakosti in bratstva.

Ne le, da je vsaka sestavina tega troednega gesla zgrešena v sebi, ker izvira iz zgrešene osnove »naravno dobrega človeka«, to geslo je kontradiktorno tudi v svoji zapovrstni celoti. »Dovolite človeku prost razmah njegove osebnosti — je dejal Donoso Cortès —, takoj bo enakost izdihnila pod težo hierarhije in bratstvo pod pezo konkurence.

Proklamirajte enakost, svoboda bo pobegnila in bratstvo podleglo. Če bi ljudje mogli biti enaki, bi drug drugega požrli.«

Pa tega ni treba šele dokazovati. To kontradiktornost more spoznati vsaka priprosta pamet, če je zdrava. Kako, da tega ne bi bili spoznali nosilci revolucije? Saj so vedeli, le prikrivati so hoteli s to troedino mistiko pravi namen revolucije. Sicer pa je Chateaubriand kar naravnost povedal, zakaj je v resnici šlo: »Delamo si iluzije; v dobri veri mislimo, da je svoboda naš idol. Zmota: enakost in slava je dvoje vitalnih strasti naše domovine.« Torej le za novo tehniko starega absolutizma.

Toda zakon enakosti je obsodila narava sama. Nista dva človeka, ki bi bila enaka. Enaka socialna možnost, morda. Enaka socialna stvarnost, ne. In v tem je tretja zmota francoske revolucije.

Zanimivo je v tem pogledu Mirabeau-ovo pismo kralju po prvem letu revolucije: »Primerjajte sedanji položaj s starim režimom... Ideja, izravnati vse naravne razlike v en sam razred »državljanov«, bi prav gotovo bila ugajala Richelieu-u: ta izravnana površina lajša izvrševanje oblasti. Več dob absolutnih vladavin bi ne moglo storiti v tej smeri toliko, kot je storilo eno samo leto revolucije.«

Da, in ta izravnana površina je končno olajšala pot k vsemočnosti totalitarnega absolutizma naših dni...

»Suverenost je v ljudstvu.«

Na videz naš zadnji odstavek ne drži. Saj je jedro politične koncepcije, ki je izšla iz francoske revolucije v suverenosti ljudstva, praktično v suverenosti enega edinega osrednjega parlamenta, izbranega s splošno volilno pravico. V naši deželi je splošna volilna pravica vse — je dejal Gambetta —; ona je gospodar. Kadar je vprašana in se izrazi, se mora ukloniti vse, kajti ni dveh zakonov. Bossuet je še dostavil: »Ni pravice proti Pravu« in je pravo napisal z veliko začetnico, mislil pa je pri tem na zakon večine.

Če imajo torej Rousseau in politični ostvarjalci njegove »družbene pogodbe« prav, potem je vse pravo samo v pozitivnih zakonih. Odločitve večine so edini temelji države izza francoske revolucije.

Če torej pravo zavisi od trenutnega razpoloženja večine ene edine osrednje skupščine, potem prava ni več, kajti bistvo prava je svetost in nekršljivost. Katere so potem še pravice, ki mi gredo, ne da bi rabile posebno investituro zakona večine? Hiša ni moja, ker lahko zakon večine jutri tako ukrene. Otroke smem vzgajati samo zaradi molčeče delegacije od strani države in večina lahko vsak čas zaupa njih vzgojo tistim, ki jih bo sama izbrala. Ali se vse to mar ne godi? In še več, večina je utrujena in si želi diktatorja, pa mu da polnomočja in on v zahvalo odpravi povrhu še zakon večine. Ohrani pa si temeljno pravico revolucijske države: izdajati zakone po mili volji...

Vse je relativno...

Tako pridemo po logičnem zapovrstju dedukcij do tega, da je vesoljstvo čisto človeška stvaritev. Z uničenjem pojma absolutnega na vseh področjih je vse dobilo značaj človeškega in relativnega.

Toliko glasov je za in toliko proti. Reducirali so razum na pravila aritmetike. Življenje in smrt zavise od seštevanja in odštevanja. Tehtati, to bi bil en način. Toda pripravnejše in krajše je šteti. Prav tako, kot da bi vse pameti bile enako razsvetljene, enako močne in vse vesti enako občutljive.

V primeru osebne diktature gredo stvari še enostavneje.

Vse gre točno tako kot je rekel že Helvetius: »Ni absolutne pravičnosti. Pojmi pravičnega in nepravičnega se menjavajo z ozirom na navade dežele, v kateri se uveljavljajo.«

»Moralna nima ničesar nespremenljivega. Je vedno spremenljiva stvaritev našega razuma. Vsako stoletje je imelo svojo moralo in vsaka rasa svojo...« je menil Hypolite Taine. Takó, — čemu ne bi torej n. pr. »nordijska« rasa 20. stoletja imela nekoliko bolj svojevrstno moralo kot drugi?

Ko so enciklopediste in politične stvaritve francoske revolucije in njenih epigonovskih modernih ustav izločili iz morale in iz prava sleherni pojem absolutnega, so se uresničile besede Pascala: »Ker niso več mogli napraviti tega, kar je bilo pravično, so napravili za pravično to, kar je bilo močno.«

Peščena ravan...

Francoska revolucija je sledeč svojemu glavnemu namenu enakosti pomedla z vsemi vmesnimi družbenimi organizmi

med enakimi »državljanji« in državo. Že Turgot je v svojem odloku odločil: »Ni drugega interesa kot osebni interes vsakega posameznika in skupni interes vseh. Zato ni nikomur dovoljeno navdihovati državljane z vmesnimi interesi in jih tako s korporacijskimi stremljenji ločiti od skupne javne stvari.« Chapelierov zakon je 1791 to še strožje sankcioniral.

Družba ni naravno stanje. Postala je nujno zlo po spoznanju ljudi, da si pač morajo medsebojne odnose na nek način urediti. Zato si ljudje družbo »ustvarijo«. Ustvarijo pa si jo tako, kot se jim to pametno zdi. Francoski revoluciji se je pač zdelo pametno ustvariti abstraktno družbo enakih v državi brez vmesnih družbenih stopenj. Zato je vse družbene enote med poedincem in državo enostavno razgnala. »Code civil« je celo temeljni družbeni celici družini vzel njeno hrbtenico: nerazveznost zakona... Napoleon je dopolnil, kar je revolucija začela. Zato je pravilno dejal Donoso Cortés: »Imperij (cesarstvo), to ni premagana, temveč kronana revolucija.«

Vse pravne in politične vezi med človekom in družbeno stvarnostjo so bile pretrgane. Nič več absolutnih pravic, razven absolutne pravice države. Ko je bila stoletna naravna družbena pestrost med poedincem in državo nasilno politično izravnana v peščeno gmoto »državljanov«, ni bilo več prostora, kot za en sam politični režim: za absolutizem, bodisi absolutizem formalnega parlamenta ozir. njegove večine, ali pa absolutizem avtokrata.

Francoz je odsvojil svoje pravice v korist centralnega parlamenta, Nemec jih je izročil v roke Führerja.

Tu kolektivni absolutizem aritmetičnih »predstavnikov naroda«, tam individualni absolutizem Führerja, ki si je tudi dal izstaviti legitimacijo od naroda.

V Franciji je obveljal pregovor, da parlament lahko naredi vse, razen iz moškega ženske. Sodobni nordijci so očitno prepričani, da njihov šef zmaga tudi to, kar zaenkrat francoskemu parlamentu še ni uspelo...

Individualni absolutizem na eni strani, kolektivni absolutizem na drugi strani, tak je ostal in se še zaostri dvojni obraz Evrope po svetovni vojni, ki se je enako kot francoska revolucija vodila v imenu svobode in ki je stala življenje milijonov.

Usodno vprašanje.

Ali naj bo tudi po tej novi nedogledni vojni obraz Evrope odsev iste temeljne zablode, ki že pet sto let razkaja krščansko Evropo? To je vprašanje, ki ga postavlja zgodovina onim, ki trde, da se bore za osvoboditev Evrope.

Evropa rabi eno samo osvoboditev: osvoboditev od greha, ki jo teži že pet sto let...

Kako naj nekaj sto slučajno izbranih ljudi po zakonu trenutne večine odloča o stvareh, o katerih morejo govoriti samo neposredno zainteresirani sami, ki pa so izgubili naravno pravico, da bi o stvareh njihovega naravnega delokroga odločali sami? In kako šele o onih pravicah, ki jih je Stvarnik sam kot nedotakljive priznal človeku, družini, narodu?

Da je v dobi krize prehodna diktatura lahko koristna, če ne že tu pa tam potrebna, je jasno. Toda osebna diktatura kot ustaljena

oblika vladanja, je še na slabšem od rousseaujevskega egalitarnega centralnega predstavnštva. Osebna diktatura sloni na isti temeljni zablodi, poleg tega pa še predpostavlja genijalnega diktatorja in voljno ljudsko množico.

Narod se ne povzema niti v diktatorju niti v osrednji skupščini. Če daje skupščina vsaj videz predstavnštva, osebna diktatura niti tega ne daje.

»Peklenski duh.«

»Revolucija je rekla Bogu: »Pusti nas!« Bog ji je odvrnil: »Napravite!« In politični svet se je sesul,« je pripomnil De Maistre.

Zaman trud po ozdravitvi ustanov. Treba je ozdravljenja pri korenini. »Politične zablode so ostvarjene teološke zmote« je dejal Blanc de Bonnet. Že pred njim se je tega zavedal Proudhon, ko je rekel: »Presenetljivo je, da na dnu politike najdemo vselej teologijo.«

In zato je Leon XIII. upravičeno dopolnil svetopisemske besede: »Resnica vas bo osvobodila« s tem-le pozivom katoličanom svojega časa: »Pred vsem je potrebno, da si vsi katoličani, vredni tega imena, naložijo skrb, privedi vse ustave k oni krščanski obliki, ki smo jo postavili kot vzor« — k obliki krščanske ljudske države, je mislil Leon XIII. Danes vidimo, da večina katoličanov ni bila vredna tega imena. Kako bi sicer bilo mogoče, da je katoliška Evropa od takrat zabredla še globlje v svoj petstoletni razkroj...

Mnogi so sanjali o prilagoditvi katolicizma javnemu redu, ki ga je zmalčila francoska revolucija. Nevarne iluzije. Negacija človekovega padca mora fatalno privedi do upora proti Bogu.

Iz predpostavke, da človek ni padel, vodi logična pot do zanikanja Odrešenja, dalje do zanikanja Učlovečenja in končno do zanikanja Boga samega. Politični in socialni red, ki iz teh predpostavk raste in razvija po naključjih relativne morale časa in okolja, mora nujno nasprotovati veri in Cerkvi.

Tako kot je priznal Bauer in dopolnil Bebel: Čim svoboda pomeni neodvisnost in enakost, mora postati popolna in nas mora »osvoboditi ne le socialne avtoritete, temveč tudi od ideje Boga. V Evropi ne bo miru, dokler narodi v politiki ne bodo prišli do univerzalne republike, v gospodarstvu do socializma, v religiji do ateizma.«

Montalembert in de Maistre sta ta logični konec francoske revolucije dobro razumela. Zato sta ožigosala njen »peklenski duh« in njen »satanski značaj«. In mi smo žive priče satanskih posledic tega peklenskega duha, ki danes divja v slovanski Rusiji, uganja orgije v obeh delih slovanske Poljske, se zaganja ob meje malega finskega naroda in je pred tem razoral že marsikaj...

Ta peklenski duh ni ničesar drugega kot popolna negacija Boga v njegovi akciji v svetu.

Mati vseh anomalij.

Strnimo še enkrat: Peklenski duh in satanski značaj revolucije, ki so ji shizma, renesansa, lažireformacija in enciklopedisti pripravili pot in ki je mati vseh političnih in socialnih anomalij 19. in 20. stoletja: individualizma, liberalizma, demokracije, parlamentarizma, zve-

ze narodov, socializma, boljševizma, fašizma, nacizma, rasizma, — je v tem:

Revolucija je vzela človeka kot središče in kot merilo, napravila ga je za vrhovnega stvarnika, za brezprizivnega sodnika vse družbe. Pozabila je na bivanje Boga, zanikala je padec človeka. Brez Prvega in proti Njemu, z drugim in izključno zanj je poskusila gigantsko delo: stvarjenje novega reda, ki naj bi bil sad gole človeške pameti, reda, v katerem bi on bil začetek in konec obenem, stvar in stvarnik naenkrat. Tako je revolucija obrnila naravno stanje stvari. Počlovečila je Božanstvo in pobožila je človečanstvo.

Gigantski boj stoletij.

Tako globoko smo prežeti liberalnih zmot, da le s težavo verjamemo, da se že pet sto let vrši gigantski boj med Bogom in človekom, ki ga podpihuje satan. Nikdar prej ni bilo družbe, ki bi se poskušala popolnoma osvoboditi od Boga. Rimski cesarji so poskušali, toda oni niso bili v posesti neizmernih virov, ki so se nakopičili v 19. stoletjih krščanskega življenja. Če bi poizkus uspel, bi bila nekoristna sleherna religija, sleherna suverenost, sleherna socialna raznovrstnost, morda tudi vsaka lastnina in boj med gmotnimi in moralnimi silami bi moral prenehati za vedno. Če pa bi spodletela, potem ko je razdejala sam temelj družabnega življenja, bi morala nujno privedi ljudstva, ki jih je zlorabila z anarhijo in krvavimi nesrečami, v krog katoliške Cerkve.

Edina izbira bodočnosti bo tale: absolutna negacija proti integralni afirmaciji. »Predno bo poteklo sto let, bodo v civiliziranem svetu samo še katoličani in svobodomislec,« je nekoč izjavil Roosevelt.

Ali krščanski red ali pa anarhija in despotizem, kajti na dnu politike je teologija.

Zato je treba zlo zagrabiti pri njegovih koreninah; ne pri posledicah, temveč pri prvem vzroku!

Marksistični koncepciji, ki trdi, da hoče zediniti ljudi po njihovih gmotnih interesih, proti rasistični koncepciji, ki misli, da je mogoče ljudi odbirati in zbirati po njihovi krvi, je treba z vso jasnostjo in odločnostjo zoperstaviti krščansko resnico, ki združuje ljudi po duhu. Znani francoski publicist Lucien Romier je napisal: »Ako hoče Evropa zopet najti svoj prestiž, vero v samo sebe in v svoje poslanstvo, je treba, da vrne civilizaciji njeno moralno in duhovno vrednost.«

Da, na dnu gmotnih vprašanj je veliko zgodovinsko vprašanje duha. Na dnu politike je teologija.

Dogme socialnega prepričanja.

Zato se katoliška Cerkva nikdar ni desinterezirala nad javnim redom. Ni sicer pisala državnih ustav, tudi ne sestavljala tehničnih programov za gospodarski red, a vedno je opozarjala, da mora javni red temeljiti na vrsti nedotakljivih resnic, da morajo obstojati določene dogme človeškega socialnega prepričanja: da je družina osnovna; da je načelo lastnine sankcionirano po naravnem pravu; da ima vsak narod naravno pravico do samobitnega življenja; da so vmesne družabne skupnosti med človekom in državo delo človeške socialne narave; da je socialna pravičnost prvi zakon javnega reda; da

Prerez publicistike

Svetovnonazorska usmerjenost „Sodobnosti“

»Straža v viharju« je v 4. številu, V. letnika z dne 20. oktobra 1938 znova nekoliko natančneje očrtala in ugotovila marksistično usmerjenost »Ljubljanskega zvona« in »Sodobnosti«. Ponovno pa je pritegnila našo pozornost nase »Sodobnost«, ko je v lanskem letniku objavila Speransov napad na dr. Ušeničnikovo knjižico: Dialektični materializem. Tako nas je Sperans izpodbudil, da zopet posvetimo nekoliko več pažnje javljanju komunizma v tisku, ki povsem zakonito izhaja in se širi.

Usmerjenost kake revije moremo najzanesljiveje presoditi, če analiziramo sestavke njenih sotrudnikov, zlasti onih, ki redno sodelujejo. Seveda nam mnogokrat, in to zlasti pri »Sodobnosti«, že imena povedo več kot dovolj.

Ker pa bi presegalo časovni okvir današnjega tečaja, če bi podrobno razčlenjeval članek za člankom iz »Sodobnosti«, se bom omejil na dva zelo značilna sestavka.

Omenil sem že, da je Sperans objavil v lanskem letniku »Sodobnosti« napad na dr. Ušeničnikov oris dialektičnega materializma. Sperans je eden rednejših sodelavcev »Sodobnosti«; posrečilo se mi je tudi ugotoviti, da je ta Sperans Edo Kardelj, ki je bil svoj čas urednik marksistične »Male biblioteke«, da je napisal za Mladinsko Matico »Potovanje skozi čas. Gospodarsko zgodovino za mlade ljudi« v duhu splošne evolucije in nekoliko prikritega dialektičnega materializma in da je pod imenom Tone Brodar napisal za isto Malo biblioteko tudi Knjižico o fašizmu. Odgovor na Kardeljev napad je objavila »Straža v viharju«. Tukaj navajam le nekaj najznačilnejših stavkov, ki dokazujejo, da sprejema

ni človečanstva brez družbe in ne družbe brez avtoritete. Družabna avtoriteta pa se ne sme izroditi v despotizmu. Kakor je namreč družbena anarhija proti naravi, tako je tudi despotizem absolutizem proti naravi, ker krši naravne pravice človeka, družine, naroda, Cerkev in vseh vmesnih družbenih tvorb in danes celo naravne pravice drugih narodov.

Priča dvajsetih stoletij.

Dvajset stoletij je Cerkev bila vzgojiteljica narodov. Tekom te dolge zgodovine je papeštvo videlo, kako je izginila vrsta civilizacij, padlo nešteto prestolov, se razkrojilo nemalo imperijev. Mislite, da papeštvo v tem zgodovinskem odhajanju in prihajanju ni temeljito razmišljalo in spoznalo to, kar povzroča zdravje in bolezen, življenje in smrt držav in narodov?

Brezverec Leon Say je to javno priznal s tribune v bourbonski palači: »Papeštvo mora polno pravico reči našim oblastnikom: Videlo sem Vas, kako ste odhajali in odšli. Nobena zemeljska oblast pa ne more reči papeštvu: Videla sem Vas, kako ste prešli.«

Preseneča nas priznanje enega najbolj strupenih sovražnikov katoliške Cerkve, Voltaira: »Interes človeškega rodu zahteva zavoro,

krog okoli »Sodobnosti« kot svoj svetovni nazor dialektični materializem. Ta nazor pa je bistveni sestavni del marksizma v vseh njegovih pravovernih odtenkih, tudi komunizma in boljševizma. Takole piše:

»Ni namenjeno sleherni filozofski teoriji ali smeri to, kar se je zgodilo z dialektičnim materializmom, da je namreč postal stvar ljudskih množic, ideološki temelj njihovega socialnega boja, da je na ta način vtelesen v naporih ljudskih množic postal »materialna sila«, ki aktivno vpliva na razvoj družbe in človeka« (str. 485.) »Filozofski materializem je bil v tej ali drugi obliki »veroizpoved« domala vseh naprednih, revolucionarnih gibanj poslednjih stoletij.« (s. 486.) »Historični materializem daje človeštvu v roke ključ za spoznavanje teh (materialnih družbenih — moja opomba) sil. Njegova spoznanja potrjuje praksa, potrjujejo jih veliki boji sedanjosti.« (s. 490.)

Za ves dialektični materializem in njegove pristaše je tudi značilno, da niso toliko teoretiki, ampak da je težišče njihovega dela v teženju po ostvareni in uresničitvi svojih zamisli. Zato neprestano poudarjajo važnost političnega delovanja. In Dušan Kermavner je objavil v 9.-10. številu »Sodobnosti« po svoje zanimiv članek: Problem »tretjega tabora«.

Navajam nekaj najznačilnejših stavkov:

»Ta tabor obsega vse smeri, ki stoje v odločni opreki do obeh starih taborov (»katoliškega« in »liberalnega« — moja opomba) in načelno zavračajo oba tečaja našega »vseobvladujočega, polarnega« svetovnonazorsko-političnega nasprotja ter pristopajo k slovenski narodni socialni problematiki naravnost in ne po »svetovnonazorskem« ovinku, to se pravi, je ne gledajo skozi prizmo koristi »naprednega« ali »katoliškega« tabora. Vse te smeri oznamujejo istosmerno prizadevanje za

ki naj zadrži oblastnike in ki naj zaščiti ljudstva. Ta zavora bi mogla biti potom vesoljne pogodbe v rokah papeža. Prvi papeži so se vmešavali v časovna trenja samo zato, da bi jih pomirili. Opominjali so kralje in narode na njihove dolžnosti, žigosali so njihova zločinstva. Izobčenja so uporabljali samo za primere velikih atentatov na naravni in nrvni red. Zato so prvi papeži vselej veljali za podobo božjo na zemlji.«

Dobro je povedal Voltaire. Papeži so podoba božja na zemlji. In če je še kje izhod iz velike stiske, v katero je po petstoletnem tavanju v temi daleč od luči svetilnika na Petrovi skali zabredla Evropa, potem je ključ teh rešilnih vrat v rokah Kristusovega namestnika na zemlji.

»Hočem vladati in bom vladal...«

V imenu svobode, da. V imenu liberalizma, ne! To razliko bo morala razumeti tudi Francija, najstarejša hčerka katoliške Cerkve, ki je posebno Piju XII. tako zelo draga.

Morda je Bog dopustil ta strašen spopad, ki mu ne vidimo konca, da bi Franciji dal še eno priliko, da popravi neizmerno zlo, ki ga je Evropi odprla njena »velika revolucija«.

Sicer pa naj se zgodi, kar hoče, imejmo

prenovitev slovenskega življenja z res demokratično narodno in socialno dejavnostjo. Izvile so se iz precepa obeh starih taborov na objektivni osnovi družbenega nasprotstva do konservativnih vrhnjih družbenih slojev, ki so po posebnem zgodovinskem razvoju razcepljeni v dve frakciji in skušajo vzdržati to razcepljenost v ljudstvu kot vseobvladujočo predvsem zato, ker tako najlaže zavirajo in dušijo prebujo ljudstva. Svetovnonazorska gesla so v bistvu predvsem sredstva konservativnih slojev v boju zoper vsako novotarsko prizadevanje za resnično družbeno povzdigo širokih ljudskih plasti.« (S. 425—426.)

»Konkretno sestavljajo tretji tabor delavsko-demokratična in kmečko-demokratična gibanja, krščansko-socialistična smer in družbeno neopredeljene demokratične smeri med inteligenco« (s. 426). »Najbolj normalno, to se pravi najmanj pretrgano so se vso povojno dobo razvijali pogoji za tretji tabor v današnjem smislu med mladimi rodovi na slovenski univerzi, kjer so se sistematično združevale vse demokratične sile zoper sili obeh starih taborov in težile k sodelovanju s krščanskimi socialisti« (s. 431). »Vodstvo (katoliškega tabora — moja opomba) je odrinilo v stran krščanskosocialistično strujo, ki je bila na udarec nepripravljena. Hitro jo je omejilo v ozek krog katoliških delavskih organizacij« (s. 432). »V začetku drugega razdobja diktature... se je pridružil tretjemu taboru majhen, a dejaven in pogumen »krog samostojno misleče, strankarsko neopredeljene in tudi nezaslepljene slovenske svobodoumne inteligence« (Vidmar v »Kulturnem problemu slovenstva« l. 1932.), ki je izzval v protestu proti nedemokratičnim jugoslovenskim upraviteljem »slovenstva« krizo »Ljubljanskega zvona« in ustanovil revijo »Sodobnost«, ki se je razvila v revijo tretjega tabora in prevzela nekako v novi dobi funkcijo predvojnih »Naših zapiskov«. Med mladino na univerzi se je tretji tabor nadalje »normalno« razvijal in prišel do velikega razmaha zlasti v drugem razdobju diktature, zo-

vero in zaupanje v Njega, ki je po Marjeti Mariji Alacoque sporočil svetu svojo vse-mogočno voljo, ki se po Piju X. glasi takole:

»Hočem vladati in bom vladal kljub Satanu in vsem, ki bi se hoteli temu upirati.«

In On mora vladati, da reši groznega razdejavanja in vednega trepetu za goli življenjski obstoj Svoje male ljubljence: Čehe, Poljake, Fince, Belgijce, Holandce, Švicarje, Slovence, Hrvate, Srbe in še polno, polno drugih...

Močna in vztrajna narodna zavest male narode krepí.

Rešiti pa jih more le novi evropski krščanski javni red.

Zato je bilo potrebno, da si je zbor slovenske akademske mladine na god sv. Tomaža Akvinskega, ki je simbol krščanskega kulturnega in političnega reda v Evropi, odkrito postavil strašno vprašanje razsula krščanske Evrope.

Odgovor je jasn: razsul krščanske Evrope — smrt malih narodov. Vstajenje krščanske Evrope — življenje malih narodov.

On pa je rekel: Hočem vladati in bom vladal...

Verujmo!

per katero je bila demokratična mladina skupaj najodločilnejši boj« (s. 433).

Zgodovinski novici na škodo je Kermavner tukaj zamolčal, da so prav v tej dobi izobesili komunisti na univerzi rdečo zastavo in da prav ta doba »normalnega« razvoja tretjega tabora sovpada z izhajanjem komunističnih »Rdečih signalov« in letakov, ki jih je izdajala univerzna »Komfrakcija«! V polnem obsegu pa se je zastavil problem tretjega tabora, ko se mu je končno v razdobju po volitvah dne 5. maja 1935 približalo tudi krščanskosocialistično gibanje« (s. 434). »...je pri volitvah 11. decembra 1938 nastopil z vsemi svojimi deli... Kot slovenska opozicija so nastopile 11. decembra v bolj ali manj popolnem sporazumu tri samostojne skupine: krščanski socialisti, uradni slovenski mačkovi in pa tako imenovano »kmečko-delavsko gibanje«, v katerem je vsekakor treba zreti osrednjo skupino tretjega tabora zato, ker v malem združuje oba družbena elementa, ki sta bistveni osnovi tega tabora, in ker se je izkazalo kot neomahljivi in najbolj dejavni zastopnik ideje pravega osredotočenja in strnitve sil tretjega tabora... Ali je tretji tabor, ta edina resna nevarnost za oba stara tabora... danes že dejstvo in ne več samo zamisel? Je že dejstvo, toda rahlo, prerahlo. Da bi postal trdno dejstvo in z gotovostjo utrl pot v prenovitvi slovenskega življenja, se mora strniti v čvrsto enoto« (s. 435). »To sklenitev pa mora omogočiti ustrezna politična enota, ki je lahko edinole: stranka tretjega tabora, tesna zveza kmečkega in delavskega gibanja, zveza delovnega ljudstva« (s. 436).

O zvezi delovnega ljudstva, ki so se ji pridružili tudi levičarski akademiki, pa mi po govoru g. bana dr. Natlačena ob letošnjem zasedanju banskega sveta ni več treba izgubljati besed. G. ban je namreč omenil med drugim tudi to, da so komunisti prav v zadnjem času hoteli izrabiti tudi zakonito dovoljene oblike za svoje delovanje, pri čemer je mislil na novo politično organizacijo, na Zvezo delovnega ljudstva.

Na teh dveh značilnih sestavkih lanskega letnika »Sodobnosti« sem na kratko naznačil usmerjenost »Sodobnosti«, ki je v celoti bolj ali manj dosledno dialektično materialistična, torej marksistična ali komunistična.

Prav za prav je ugotavljanje že znanih dejstev samo po sebi manj važno in potrebno. Kljub temu pa se mi zdi važno zato, da bo slika o slovenskih revijah popolnejša in še zato, da ne pozabimo, kje so izviri komunističnih zablod, ki jim žal zapada tudi del slovenske dijaške mladine in izobraženstva. Priznam, da v sestavkih »Sodobnosti« ne bodo našli toliko komunizma tisti, ki podrobneje ne poznajo dialektičnega materializma in marksističnega izrazoslovja, kakor oni, ki ta vprašanja podrobneje preučujejo. Vedeti je namreč treba — da navedem samo nekaj primerov — da pomeni levičarjem izraz »napredne ljudske množice« vedno pristaše dialektičnega materializma, da jim je vse govorjenje o duhu in o zmagoslavju duha le drug izraz za najvišjo manifestacijo najpopolnejše organizirane materije, da zaradi ozirov na cenzuro večkrat napišejo »eden vodilnih teoretikov dialektičnega materializma« namesto Lenin itd. Toda to na stvari ničesar ne spremeni. Nasprotno! V kolikor bolj spretno prikriti obliki se javlja komunizem, toliko ne-

varnejši je. In strgati slepljivo krinko kulturnosti in znanstvenosti, za katero se skrivata komunistična zmota in strup, je tudi ena izmed nalog slovenske katoliške akademske mladine.

Leposlovna proza „Sodobnosti“ 1939

Pregled revijalnega leposlovja po posameznih letnikih služi bolj informativnosti kakor ugotavljanju novih umetnostnih stremenj, vendar nudi zanimive obrise sodobnega literarnega ustvarjanja.

Revija »Sodobnost« daje prednost aktualnim, ideološkim in znanstvenim člankom pred leposlovjem. V primeru z drugimi revijami število njenih prozaikov v l. 1939. ni obilno: ima jih le pet,

1. Celoletno povest »Pot med blažene« je napisal M. Kranjec. Dejanje se godi v pomurski vasi, v Janiševi družini, ki jo tvorijo Mankica, njena mati, tri tete in babica. Hiša se koplje v pretirani pobožnosti, ki je le druga skrajnost v meglo zavite hude mladostne grešnosti. Janiševa družina je navidez zgledno verna: ženske, razen stare babice, hodijo k maši, k spovedi in obhajilu, na romanja, podpirajo samostane, doma molijo rožne vence in se postijo, druga drugo spodbujajo k opravljanju pokore; tete vrtajo po preteklosti Mankice, ki se je razočarana vrnila iz sveta, mučijo nečakinjo z versko skropuloznostjo, hoteč napraviti iz nje svetnico, ki bi tudi njim pomogla med blažene v nebeško kraljestvo, ki jim ga ob svojih prihodih večje slika samostanski frater Martin. Mankica se vsa preda verskemu življenju, pobožnosti in askezi, ima celo videnja in končno umre.

Ironija spovedi in molitve, pretiravanje neiskrenega, zunanjega krščanstva daje temu Kranjčevemu delu očitno karikaturen značaj. »Pot med blažene« je prijetno čtivo, vendar je spričo ponavljanje in neumestnih, zafrkljivih glos monotona, a z ozirom na posmehljivi odnos do izumetničenih oseb neprepričljiva.

2. Jurca Branka je napisala dve zgodbi: »Vrnitev«: Čevljar Jože se po desetih letih vrne iz kaznilnice. Žena ima doma že dva otroka z drugim. Tudi hčerka, natakariča Terezika, se ne zmeni zanj. Jože prebije noč s postrežnico Maliko, nato se prepusti široki cesti. — Izraz zelo povprečen, psihologija šibka.

»Kristina«: Žena rodi možu otroke. On se druži z mladimi ženskami, dokler ga otroci ne priključijo v družino. — Materializem, preračunljivost, seksualnost diha iz naturalističnih opisov.

3. Urednik Ferdo Kozak je priobčil refleksijo »Angelska nedelja«: V mračni sodobnosti se spominja otroških let, matere, očeta-mesarja, prvih pojavov erotike in vsakoletnega romanja na Brezje na angelsko nedeljo. — Lepa, otožna idilika.

4. Značilno avtobiografsko sliko razbite meščanske družine je podal M. Š. s »Stanovanjem v pritličju«: Ločenka s sinovoma gimnazijcema se naseli v pritličju na robu mesta. Dobi podnajemnika-ločenca in z njim zaživi.

5. Igor Torkar je opisal »Štiri in dvajset ur Milana Ponikvarja«: življenje mladega medicina iz bogate, zmaterializirane družine, kjer načeli lagodnosti in uživanja

jemljeta voljo in moč za resno delo. — Gola opisnost, mestoma nedopusten cinizem.

Celotni vtis (z izjemo Kozaka) je temen, oduren, negativen, mučen; pretežno naslajanje nad igro s klavrnimi junaki. Družina je v popolnem razkroju, le še socialni interesi jo drže skupaj. Nikjer ni luči, ki bi dvignila

„Naša volja“ in „Naša misel“

Liberalizem na Slovenskem se je zaril v zgodovinskem dogajanju kot zajedalec v vseh odtenkih v slovensko politično, kulturno in gospodarsko življenje. S svojim ozkosrčnim in kulturnobojnim nastopom je uničil enotnost slovenskih vrst in pripomogel do naše današnje narodne razcepljenosti. Toda ne samo to, da je razbil našo narodno slogo, ampak celo tako daleč je privedlo njegovo delovanje, da se danes nekateri »napredni« liberalni Slovenci nočejo več prištevati k slovenski narodni skupnosti. Liberalizem kot organizirana enota, si je ustvaril obširnejšo publicistiko, ki služi za odkrito ali prikrito propagando svojih idej.

Po pomenu in vplivu med njimi ne med zadnjimi sta tudi liberalni mladinski glasili »Naša volja« in »Naša misel«. Prva z označbo »Glasilo jugoslovenske mladine«, druga pa »Omladinski kulturno-politični list«. Prva je namenjena srednješolcem, druga pa predvsem akademikom, čeprav hoče biti splošno glasilo tako imenovane »napredne in nacionalne mladine« iz vse države, saj je še do nedavnega objavljala tudi v srbohrvaščini pisane sestavke. Ne da bi hoteli tema listoma pripisovati sploh kako posebno važnost, je kljub temu potrebno, da spoznamo miselnost mladega liberalnega rodu, ki se zbira okrog omenjenih listov. Poglejmo kakšno stališče zavzemata omenjena lista do naših največjih narodnih in verskih svetinj slovenstva: krščanstva na eni strani in do največjega sodobnega sovražnika — komunizma na drugi strani.

Njihov odnos do slovenstva

V 7. številki letošnje »Naše volje« beremo med drugim: »Vzrastli smo v prepričanju, da smo Slovenci, Srbi in Hrvatje en narod, čigar posamezni deli imajo sicer svoje posebnosti, toda vse te so združljive z našo etnično skupnostjo.« V isti številki čitamo tudi te-le izjave: »Ne nazaj, naprej hočemo, zato se ne moremo in nočemo omejevat na ozke meje slovenskega rodu (podčrtali mi), zato odklanjamo teze trojstva.« Njihova mladina piše v »N. v.«: »se je z dušo in telesom zapisala misli jugoslovenskega narodnega edinstva.« (Leto V., str. 7.)

Toda nekaj nezaslišanega se ji zdi; celo med našimi vzgojitelji se najdejo ljudje, ki smatrajo, da morajo danes, dobrih 20 let po nastanku naše nacionalne države, propovedovati svojim učencem, kako moramo čutiti slovenski, da moramo biti predvsem Slovenci... (V. 7.)

Prav v istem duhu se razpisuje tudi »Naša misel«, N. pr. v letošnji 2. številki: »Jugoslovenski nacionalisti smo nasprotniki vsakršnih plemenskih, pokrajinskih ali verskih front.« Edina elementarnost in realnost je jugoslovensko nacionalno edinstvo.

Mislím, da ni potrebno podrobneje anali-

to življenje iz nižin; lahko bi rekli s Prešernom: ... zija nasproti življenja gnus... globoko brezno brez vse rešne poti«. Človek si mora na vprašanje, kje je rešitev, odgovoriti: V popolni obsodbi materializma, v zmagi duha nad snovjo. O tej rešilni poti pa v obravnavanih spisih ni niti sledu.

zirati te vojne in obračunavati z ljudmi, ki si še danes drznejo zanikati obstoj samobitnega slovenskega naroda. Odveč, celo žalitev našega naroda bi bila, danes iznova šele dokazovati slovensko narodno in kulturno samobitnost, katero zanikuje liberalna in »napredna« nadutost samo zato, ker so jim meje slovenskega rodu preozke! Skoraj vsa jugoslovenska javnost je spoznala velike grehe preteklih let, ko so nasilno hoteli poenotiti vse jugoslovenske narode in zato zapuščati premagane ideje; toda naša liberalna »omladina« se mirno zapiše z dušo in telesom protislovenskemu unitarističnemu — jugoslovenstvu.

Pri tem jih prav nič ne moti, da s tem izdajajo svoj narod, da izdajajo vse velike Slovence od Slomška, Prešerna, Cankarja, Kreka in Jegliča, ki so nas vsi učili ljubiti slovensko zemljo in svoj mali, v trpljenju izkušen slovenski narod. Če je naš narod po številu majhen, iz tega še ne sledi, da nima pravice do svojega obstoja in pravice do zgodovinsko izpričane narodne in kulturne individualnosti.

Prav s tem vprašanjem v zvezi je tudi njihovo odklonilno stališče proti popolni slovenski univerzi kot kulturnemu središču slovenskega naroda:

Tako je pred tremi leti zapisala »Naša misel«: »Ni važno, če dobimo popolno medicinsko fakulteto v Ljubljani — važno je le, da dobimo eno medicinsko fakulteto v državi.« Seveda kjer koli — četudi v Dževzeliji! Ali ni to izdajstvo slovenske univerze in posebej slovenske mladine?! Tudi ob letošnjih proslavah 20 letnice slovenske univerze kralja Aleksandra se je ista »Naša misel« izrazila proti slovenski univerzi, za neko imaginarno, umetno stvorjeno — jugoslovensko univerzo: »Ne univerza ozkega šovinistično samoslovenskega koncepta, ampak najvišji vzgojni zavod širokih, razumnih in nujnih intencij, ki ne bo utrjal slovenskega separatizma in ne bo povečeval prepada med slovenstvom in srbohrvatstvom, nego bo le nov most med najbližjima si jugoslovenskima plemenoma.«

Sedaj tudi jasno spoznamo, zakaj niso čutili potrebe sodelovati pri mogočih letošnjih proslavah 20 obletnice slovenske univerze. Takrat se je ves slovenski narod, po svojih zakonitih zastopnikih izrekel za svojo popolno univerzo kot krono slovenske kulture. Nad tristo slovenskih občin je zahtevalo v posebni resoluciji, da mora na slovenski univerzi vladati tudi slovenski duh in ta ne more biti v opreki s krščanskim narodnim izročilom.

Toda taka univerza kot jo zahteva slovenski narod je njim trn v peti!

Iz vsega tega vidimo, kako velika razlika je med nami kot narodno zavedno slovensko katoliško mladino in med liberalno, oziroma

kakor se sami nazivajo »jugoslovensko nacionalno mladino«.

Nam je slovenstvo narodna in kulturna vrednota, katero nam ne more vzeti nobena sila. Popolna slovenska univerza nam pa je simbol naše kulturne polnosti, za katere izpopolnitev se z vso mlado silo borimo!

Z vso jasnostjo in odločnostjo pribijamo, da je njihovo stališče neslovensko in protislovensko.

Njihov odnos do krščanstva

Lista »Naša volja« in »Naša misel« ne napadata odkrito katolicizma, oziroma krščanstva sploh. Toda nikdar ne zapišeta nobene besede v njegov zagovor, ideje, ki jih pa širita med vrsticami so protikrščanske — materialistične. Poglejmo kaj razlaga »Naša volja« v 3-4 številki letošnjega letnika: »Pred tem časom je bil človek razmeroma redka žival. Žival, ki je uporabljala orodje, žival, ki se je klatila za drugimi živalmi, žival, ki je jedla in še večkrat stradala — pred tem časom je bil človek divjak. — Potem je minilo tisoče let. — Človek je postal gospodarska in gosto naseljena žival — človek je postal človek.« In še dalje modruje ta srednješolski listič: »Duhovnik je nastal zaradi kmetovega strahu pred razdejanjem njegove narave, zato je nastal, da bi molil namesto kmeta, ki je moral delati...

... vse je nastalo na kmetov ukaz, prav vse, še celo Bog, ki naj ščiti kmeta, Bog, ki mu uravnava življenje, Bog, ki ga usmerja tako...« (nadaljnja odkritja je črtala cenzura.)

S tako protikrščansko konfuznostjo zastruplja to liberalno glasilo slovenske srednješolce.

Istočasno pa zadnja akademska »Naša misel« ostro zavrača zahtevo »Straže v viharju«: »Boga nazaj na univerzo!« Tako piše: »Mi smo se iz načelnih razlogov izrekli za absolutno svobodo znanstvenega udejstvovanja naše univerze in proti vsakršnemu poizkusu utesniti to njeno pravico s kakršnimi koli dogmami verskega ali drugega značaja.«

Ta izjava je samo odmev kulturnega boja, ki se je lansko leto začel na slovenski univerzi. Liberalni in levičarski akademiki so na zadnjem občenem zboru Akademski akciji hoteli predlagati neko resolucijo proti totalizaciji naše univerze in proti vsakemu dogmatizmu, za absolutno svobodo znanosti.

S to zahtevo so hoteli popolnoma jasno in odkrito napasti katoliško dogmo in verske resnice — češ da znanost lahko uči tudi stvari, ki so v nasprotju z dogmo ali versko resnico.

Toda znanost je svobodna v mejah resnice. Torej ni absolutna, ampak relativna — omejena je z najvišjo resnico, t. j. božjim razodetjem.

Zato smo slovenski katoliški akademiki proti njihovem predlogu postavili zahtevo, da je svoboda znanstvenega dela po svoji naravi in svojemu namenu omejena tako, da mora brezpogojno vedno in povsod služiti objektivni resnici in da ne sme nikdar in nikjer posredno ali neposredno podirati slovensko izročilo, t. j. narodne, нравne in verske temelje slovenskega narodnega občestva. Slovenska univerza pa naj tudi pozitivno vzgojno vpliva na slušatelje, da bo naslanja-

joč se na pozitivni krščanski nauk, vzgajala v duhu slovenske narodne tradicije temeljito izobraženo in нравno izoblikovano izobraženstvo, ki bo znalo ohraniti pravo in resnično svobodo v odnosu do modernih zmot oboževanja razreda, rase in države.

Nauk o absolutni svobodi znanosti je izrečno obsodil tudi vatikanski cerkveni zbor, zato je ravnanje »Naše misli«, ki zagovarja absolutno svobodo znanosti — proti vsem dogmam — nekrščansko in protikrščansko.

„Naša volja“ in „Naša misel“ v odnosu do komunizma

Končno si še oglejmo kakšno stališče zavzemata omenjena liberalna lističa, do največjega sodobnega sovražnika, ki hoče uničiti krščansko kulturo in civilizacijo in proti kateremu se z vso odločnostjo bori ves kulturni svet — do komunizma. Pričakovali bi, da se bosta ta lista, ki sta si vzdela ime »nacionalna« resnično borila v svojih stolpcih proti komunističnemu barbarstvu. Toda nadebudna liberalna mladež čuti dosti večjo potrebo boriti se proti tako imenovanemu nevarnemu skupnemu nasprotniku »klerikalizmu«, kakor — nepomembnemu komunizmu.

Tako se je zadnja »Naša volja« zaletela v Slovensko dizaško zvezo, ki je prva začela borbo proti komunizmu na slovenskih srednjih šolah. Tako »nacionalno« glasilo opravi svojo borbo proti komunizmu.

Prav tako napada »Naša misel«, da je borba slovenskih katoličanov proti komunizmu papirnata, ker skuša komunistično idejo pobiti le z zastarelimi verskimi momenti, a pozabljajo na jugoslovanski nacionalizem, ki je edini komunizmu »nevaren«.

Poglejmo kako edinstveno nevaren je ta jugoslovanski »nacionalizem« komunizmu. V 3. številki t. l. pravi »Naša misel«, da je: »Napad

velike Sovjetske Rusije na mali finski narod do neke mere razumljiv in opravičljiv« (podčrtali mi). Ko ves svet obsoja krvavi boljševiški napad na mali finski narod kmetov in športnikov, ki ni hotel nič drugega kot živeti in delati v svoji svobodi — čuti »nacionalni« list za potrebno opravičevati barbarski pohod sovjetskega imperializma na Fince.

To nas končno ne sme nič iznenaditi, saj že poznamo v praksi tesno liberalno-marsistično sodelovanje na univerzi in v ostali javnosti, grobni — molk.

... Molk v tem pogledu pa je izdajstvo! (Dr. Korošec v »Straži v viharju« VII. št. 19.)

Ko smo tako mimogrede prelistali številke liberalne »Naše volje« in »Naše misli«, pridemo do zaključka, da je združba, ki se zbira okrog teh listov plod narodnega odtujenja in posledica prekinjenega stika s slovenskim narodnim jedrom. Vidimo, da nadaljuje žalostno in sramotno zgodovinsko vlogo slovenskega liberalizma v še ekstremnejši in brutalnejši obliki.

Tisti liberalizem, ki se je v polpretekli zgodovini tudi v narodnostno najbolj eksponiranih krajih večkrat prodajal nemškutarstvu za ceno poslanskega ali županskega mandata, a na nepopravljivo škodo slovenstva — danes sanja o uničenju slovenskega naroda v nekem imaginarnem jugoslovenstvu in propagira protikrščanske materialistične husitsko-Tyrševe ideje.

Spoznali smo, da njihove ideje niso zrasle na slovenski zemlji; da so protislovenske in protikrščanske.

Zato jih moramo razkrinkati in odrezati iz našega narodnega telesa. Vemo, da borba, ki nas čaka ne bo lahka in kratka. Toda tudi na to smo pripravljeni!

Ljubljanski Zvon

Uvodna beseda prve številke lanskega letnika nosi naslov Mrličem ploskamo. Urednik Juš Kozak obračunava s »prelomljenostjo in plahostjo«, ki jo čuti njegov tabor, ter pravi, da kadar nas razvamejo ideje, ploskamo le mrličem. Iz hrepenenja po večnem miru in oddahnjenju se je rodilo nešteto idej in religij, ki so se mnogokrat spremenile v mrliče, katerim ploska nevedno srce. »Krščanstvo je to verigo prevar pripelo na poslednjo sodbo Dies irae in jo postavilo v oltar zadnje mrliške postaje.« Vemo, da se vse okrog nas ruši. Nekateri so zaupali v preobrazbo človeka in njegove narave, verovali v religiozno očiščenje sveta, vse se je odmaknilo našim očem. Nato očita, da niso verovali v pravo demokracijo in svobodo, ker so si jo napačno predstavljali in svobodo vsaj v mislih kratili tudi drugim. Vse te ideje so mrlič, ki smo jih nosili v srcih in ki smo jim ploskali.

Iz navedene kratke vsebine zveni dvom, velik dvom nad seboj, nad svojo dosedanjo vero. Zbegano tipanje na vse strani in iskanje izhoda iz slepe ulice. Na veliko vprašanje, kaj bo po smrti, ki zahteva tudi velikega odgovora, sledi prazen in okrutni molk, ki ga ne prežene nobena »dejavnost v mislih, besedah in dejanju«. Še tista oguljena humanitarnost, človečanstvo itd., ki se vlačita po

Zvonu in Sodobnosti kot stara razcefrana sukinja, zveni tako dolgočasno in tako prazno. Kljub temu, da urednik korajžno izpove težo dvomov, ne krene revija niti za ped iz udobnega starega kolovoza. Če le more, s prijaznim nasmeškom pohvali napore »ljudske fronte« v Franciji, pod katero se kar cedita med in mleko. (Cit. Vito Kraigher: Sodobna Francija): »V obrobni (mestnih) občinah, ki so v rokah delavstva, najdeš najmodernejše in najčudovitejše higienske, kulturne ustanove.« Dalje pravi: »Na takih ustanovah sloni tako imenovani rdeči obroč okoli Pariza, ki je nezlomljiv in pri vsakih volitvah tesneje oklepa Pariz in prodira bolj globoko v njegovo osrčje. Cerkev se bori proti temu naraščajočemu vplivu delavskih organizacij in strank z gradnjo cerkva v tem obroču. Postavila je po vojni že kakih 40 lepih cerkva (!!). Vendar ni treba posebej poudarjati, da te ne morejo odtehtati koristnosti prej omenjenih šol in podobnih ustanov, ki še na tem svetu donajajo delavskim otrokom vse dobrote zemeljskega življenja.«

Na spreten način zagovarja Kraigher sodelovanje katoličanov z levičarji in piše o tem tole: »V akcijah za zimsko pomoč, podporo revežev, vidimo o okolici Pariza nemalokrat

skupno sodelovati župnika okoliške fare z delavskim županom, ki izmenoma načelujeta takim akcijam in jih vodita složno v korist celokupnega prebivalstva občine in fare. Katolicizem v Franciji ni več tako spolitiziran in agresiven, kakor je n. pr. še pri nas. Klerikalizem je bil tam iztrebljen in zadržan že pred vojno in ne uživa nobene podpore več v ljudstvu, zlasti tudi v kmetiskem ne, ki cerkvi še ni pozabilo njene fevdalne preteklosti, ko je bila največji zemljiški gospod v predrevolucijski Franciji. Današnji katolicizem je zato, zlasti nižji kler, narodu in njegovim potrebam blizu, verska strpnost je velika in sodelovanje z nasprotniki vere v občekoristnih akcijah zelo pogosto. Tako n. pr. vodijo skupne akcije za pomoč baskičkemu narodu levičarski poslanci vseh strank, zlasti delavskih na skrajni levici, ter katoliški kler južne Francije in iz francoskih Pirenejev. Ponujena roka marksistov katoliškemu delavstvu in slojem sploh je rodila mnogo sadov in udeležila vzajemno sodelovanje na mnogih področjih, v največjo korist delovnih slojev in demokracije v Franciji.«

Prav radi verjamemo, da se marsikomu tudi pri nas toži po »ljudski fronti« in »skupnih akcijah«, le žal da nismo taki slepi kalini, ki bi se lovili na boljševiške limanice. Prav zaradi tega nobena naša stvar nima prave vrednosti, ker ni »sproščena«, ni »svobodna«, ker se je povsod drži dih »mahničevske ozko-srčnosti in neumevanja«. Tako pravi kritik VI. Pavšič v 12. št. LZ o Cajnkarijevi drami »Potopljeni svet« to: »Da je tudi drugod govoril iz Cajnkarije bolj umetnik in filozof in nekoliko manj teolog, bi drama na svoji pomembnosti in kvaliteti precej pridobila.«

Najbrž ima v Zvonovem kulturnem krogu Godinova povest »Viragova Verona« več umetniške vrednosti, čeprav prav posili iz nje govore teolog, ki jih je pisatelj spremenil v donjuanske lutke, v take moralne slabiče, da se zapletejo v razmerje s prvo vlačugo, ki jo srečajo na fari, Z naslado oživlja pisatelj staro snov o farovških kuharicah, seveda v drugačni obliki, samo da more postaviti duhovnika v najslabšo luč. Še osladno sentimentalni študent Marko, ki je Veroni oznanjal svobodno ljubezen in z njo tudi tako živel, spozna, da more ljubiti le čisto žensko dušo, ne pa prve, ki se mu nastavi na pot in patetično pravi svoji ljubici na koncu: »Midva pa živiva novo, drugo življenje.« Kaplana pa mora škof na zahtevo stanovskih tovarišev, ki niso nič boljši, prestaviti v zakotno gorsko vas. V delu ni tudi ene same zdrave, življenjske osebe, ki bi razgnala teme in pokazala k luči. vse se vrti v divjem, uničujočem krogu seksusa. Povest ima tendenco, da karikira duhovnika in ga v najgrši luči predstavi občinstvu. Čeprav delu ne moremo odrekati plastičnosti, razgibanosti, ga idejno odklanjamo.

Zvon ne goji samo leposlovja, marveč je splošen kulturno informativen list. Mnogo je v njem lepega in dobrega, le to je hudo, da je med zdravim zrnjem pogosto tudi kaka smet. Dokler bomo mi še neokuženi in dokler bo v nas še zdrav, pošten čut, da bomo znali in tudi upali ločiti kleno zrnje od plev, toliko časa bomo še otroci sonca in imeli bomo za vest, da mrličem nikdar ne ploskamo.

„Slovenska mladina“

Ta krivično prilaščeni naslov nosi list, ki je namenjen naši srednješolski mladini in ki smo ga mi letos že stvarno ocenili. V pregledu slovenske publicistike ga zato le na kratko karakteriziramo. — Zakoj ima zgrešen naslov? Zato, ker izvira miselnost kroga okoli njega iz tal, ki nimajo nič skupnega z osnovami, iz katerih je rastla in raste čista slovenska miselnost. Neodvisni hočejo biti, zato so se ločili iz slovenskega občestva, ki je vedno, v svojih najtežjih trenutkih, črpalo moč, vero v pravico, vero v svoj obstanek ravno iz katolicizma. Da, neusahljiv vir naše rasti in moči je tej popačeni slovenski mladini mračnijaštvo, vsi, ki delajo in trpe v tem duhu, jim veljajo za nazadnjake.

»Slovenska mladina« pa v svojem materializmu noče biti osamljena; ne, našla si je družino v levičarjih, ljubimkuje s komunisti, ki prav v naših dneh »triumfirajo« in dokazujejo svoje slovanstvo in čut za svobodo malih narodov. Seveda, te družine se danes še malo sramujejo, samo namigavajo, dvoumno se izražajo, v svojem pisanju se spretno pretvarjajo, svoje misli izražajo z iztrganimi citati, s poročili iz drugih listov, svojo »neodvisno« objektivnost bi radi dokazali s tem, da so priobčili nekaj izjav slovenskih javnih delavcev.

Pokret hočejo postati, pa slovenska mladina jih je spoznala in že zavrgla. To najbrž za sami čutijo, ko na ovitku pete številke tožijo, da je ubita že komaj porojena svobodna beseda.

H koncu samo kratko pripombo. Značilno se nam zdi, da je izbral prav to revijo pesnik prof. E. Kocbek, da je na neoriginalen način, z neosnovanimi, apriorističnimi očitki, ki so že davno zgubili svojo udarnost, med vrsticami napadel slovensko katoliško mladino.

„Naša Rast“

Pred menoj leže na mizi štiri številke drugega letnika »Naše rasti«. Prva, oktobrska številka, nosi podnaslov »glasilo srednješolske mladine«, ostale pa že samozavesten naziv »glasilo mladine«.

List izhaja v Ljubljani ter ga urejuje uredniški odbor v okrilju literarno-kulturnega krožka pri Podmladku Rdečega križa na ljubljanski III. drž. realni gimnaziji. Duša temu listu je bil do nedavna profesor na isti gimnaziji, Slavko Raič. Ta je zbiral tudi vse prispevke za list. Ko pa je bil prof. Raič prestavljen na klasično gimnazijo, je postal urednik lista Ivan Kolar. Zadnje številke tudi nosijo na platnicah nove naslove, da je uredništvo in uprava v Tomaževi ulici 3, to je menda v prostorih Preporoda. — Celoletno velja list 20 din, za dijake 15 din.

Kakšna je vsebina tega lista? Članki so domoljubni, nacionalni: O Viteškem kralju Aleksandru, o preporodovcu in jugoslovanskem dobrovoljcu Avgustu Jenku; socialni: Preseljevanje XX. stoletja; estetični: Išči lepoto; največ pa je pripovednih. V listu so tudi pesmice, večinoma prevodi iz bolgarščine ali iz zapuščine pokojnega soustanovitelja Preporoda, Avgusta Jenka. Najbolj tehten je še niz člankov o bolgarski književnosti in o gledališču.

Pripovedni članki so več ali manj dobro posrečene šolske naloge; zato tudi nobene daljše povesti, razen ene: Gačnikov petošolec.

Vsi prispevki so podpisani s psejdonimi. So to večinoma dijaki, kar močno razodeva tudi začetniški način obdelave posamezne snovi, ki jih glasilo prinaša. Uvodne članke pa so v nekaj številkah napisali starejši sotrudniki.

Nas, katoliške in slovenske študente zanima predvsem, kakšno stališče ima list do bitnih vprašanj slovenskega študenta: do vere in slovenstva.

List skuša biti zanimiv in vsestranski, prinaša celo nekaj ilustracij, Einsteinov pogled na svet, govori vzneseno o ljubezni do države in jugoslovanstva, toda o slovenski narodni samobitnosti molči. Mi mu radi priznamo, da govori veliko o jugoslovanstvu, toda pozablja, da moramo biti najprej dobri Slovenci, če hočemo biti iskreni Jugoslovani.

O veri, o katoličanstvu dosledno molči. Zanj tega predmeta ni, kakor smo navajeni prav to opazati v vseh sorodnih listih, ki nočejo z ostjo nastopiti proti. To bi jim ne kazalo, zato raje: molk.

Ce je to list slovenske srednješolske mladine ali še splošneje: slovenske mladine, potem mora vsak tak list, ki je več ali manj tudi vzgojni list, nujno zavzeti svoje stališče do religije.

Morda pa mu delamo krivico, bo kdo dejal. Saj so v njem vendar povestice, zgodbe

tudi z vzgojnimi, etičnimi momentii! Da, a vsa svetovnonazorna usmerjenost je le tostranska, humana, človekoljubna. O nadnaravni, božji usmerjenosti ni govora.

Zakaj list dosledno piše besedo »Bog« z malo začetnico? Saj ima uredniški odbor, kot to kažejo odgovori in pomenki na platnicah, smisel za slovenski pravopis. Zakaj glasilo prinaša Einsteinov pogled na svet (Comment je vois le monde), kjer stoji med drugim bedaste trditve: »Primitivni narodi imajo naravno verovanje, do katerega so prišli z opazovanjem, ali bolje, z zaznavanjem lakote, bolezni, smrti in sličnega« (Naša rast, str. 31).

Sodbe znanstvenikov-etnologov so odločno drugačne. — Ali spet dalje v istem članku: »Kozmična religioznost ne pozna dogem pa tudi ne boga, ki bi bil možen v človeški podobi. Temu verstvu se močno približuje budizem, med njega najznamenitejše pristaše pa bi lahko šteli Demokrita, Frančiška Saleškega in Spinozo« (N. r., str. 32). — Čudovito! Frančišek Asiški, svetnik katoliške Cerkve, ni poznal ne dogem ne Kristusa, ki je Bog in človek v eni osebi. Vse to naj slovenski srednješolec prebavlja!

Zakaj nosi ta list naziv: glasilo slovenske mladine, ko pa stoji na platnicah zapisano: »Zavedajte se, da je to vaš edini list!« Zakaj se točneje in jasneje noče opredeliti?

Mi, slovenski katoliški študentje ta list odklanjamo kot glasilo slovenske mladine, tega lista ne moremo naročiti in še manj pri njem sodelovati.

Miklavžev dar.

Glasilo je moralo biti dostopno vsemu dijaštvu, tudi nepremožnemu. Zato je moral »Ustředi« vsako leto kriti precej visok deficit. V veliki meri je ta finančni problem rešil z radodarno roko metropolit Moravski A. C. Stojan, ki so ga študentje nazivali »oče študentov«, ki je po prevratu dal pobudo za zbirko med verniki »mikulášský dar katoličkemu studentstvu« (miklavžev dar katoliškemu dijaštvu; zbirka se vrši v cerkvah prvo nedeljo v decembru). Dohodki te zbirke tvorijo še danes glavni finančni vir Ustředija. Kljub temu se morajo češki katoliški študentje še danes boriti s finančnimi težkočami, še posebno zaradi tega, ker so se izdatki, ki jih imajo z ustanavljanjem stalnih počitniških domov na Moravskem, občutno zvečali. Državne in pokrajinske blagajne niso Ustřediju naklanjale podpor niti v bivši ČSR, sedaj pa je upanje na podporo iz teh virov seveda še manjše.

Srednješolski zakon.

K obema ovirama se pridružuje še tretja. Ustředi, kot centralna organizacija, je imela na podlagi svojih, od notranjega ministrstva potrjenih pravil pravico ustanavljati izvenšolska društva za srednješolce, ni pa imela odobritve prosvetnega ministrstva. Ponekod pa so tvorili močno zapreko tudi liberalno usmerjeni profesorski zbori. Dovoljenje za vstop dijakov 7. in 8. razreda sred, šol v katero koli društvo je bilo namreč poleg vsega še potrebno dovoljenje celotnega profsorskega zbora.

Odseki.

Zato je večina odsekov Ustředija, ki so se nazivali: Sociální studentské sdružení (SSS), Studentský odbor Orla, Cyrilometodijský odbor, Akademické sociální sdružení (ASS) delala brez dovoljenja šolskih oblastev, kar je seveda delo in rast organizacije močno oviralo, saj so bili člani stalno izpostavljeni nastopu šolske oblasti in osebnim persekucijam, za katere je srednješolski zakon dajal s svojimi nejasnostmi dosti možnosti. Kljub temu so srednješolski odseki, posebno zaradi spretne delitve dela med organizacijskimi delovnimi centri katoliških študentov v Pragi in v Brnu dosegli občudovanja vredno število: na Češkem je delovalo 26 odsekov, na Moravskem pa 52. Že ti številki dokazujeta, da so češki katoliški študentje korak za korakom napredovali kljub vsem težavam.

Te vrstice smo napisali v ilustracijo stanja katoliških čeških študentov pred 14. marcem 1939. Kakšna pa je situacija po nemški okupaciji, je danes težko pisati, če uvažujemo, da so Čehi danes dejansko brez akademikov, ki so katoliško organizacijsko življenje med dijaštvom vodili. Saj smo o usodi čeških šol in čeških akademikov že dovolj poučeni. Naj na tem mestu pripomnimo samo, da je ista zla usoda, ki je zadela veliko število čeških akademikov, zadela tudi mnogo srednješolcev.

Z »Ustředijem katoliškega studentstva« je vse do okupacije vzdrževala živahne stike tudi naša Slovenska dijaška zveza in to na zborovanjih Slavica Catholicae in drugih skupnih sestankih, še prav posebno pa z izmenjavami.

Književnost

NE DOMOV.

Komaj štirideset glasov, za šest hiš ljudi vseh skupaj, se je v junijskem opoldnevu razgubilo po vasi: po hišah, hlevih in podobno. Matere so pripravljale kosilo, dekleta so krmila svinje, fantje živino, otroci so tekali okrog hiš, gospodarji pa so zavlekli vozove pod streho in izpod kapa gledali po poljih in travnikih. Rdeča detelja je dišala na vozovih pod kozolci, ampak zdaj mora počakati, da bo konec blagoslova čez polja, travnike, gozdove, pa tudi vrtove in sadovnjake.

Od Češenjskega hriba je bilo že čuti šumenje po gozdovih in poljih, tako obilno je padal drobní dež na zemljo in rastlinje, ki se je užejalo v prvem soncu, močnem, mladem soncu. Dežilo je, da bi se najraje tudi človek izpostavil na prostem in vlaga bi mu dobro dejala.

Čebele so se oddihale doma samo nekaj trenutkov od tedaj, ko so se zatekle v panje. Potem pa so spet pridno delale: vlačile luske iz panjev, nedoležene čebele in trote in pospravljale povsod, kjer je bilo treba. Tudi na dež so zletavale. — In en roj je ostal na drevesu, ker ni bilo časa, da bi ga ogrenili. No, čebele so se stisnile v gladko kepo in je bilo dobro.

Pod Strmcem na njivah je tisto dopoldne opešal dijak, ki se je vračal iz mesta na počitnice. Lahko bi bil že ob sedmih zjutraj doma, a ni mogel, niti hotel domov. Saj je bil otrok. Žalost ga je zmučila, tako da je legel pod tepko kraj steze; in je zaspal. Ko ga je sveža kaplja zmrazila na licu, se je zbudil iz težkih sanj, zakrilil z rokami in vzdihnil, kakor bi ga zapustil svet. Z glavo je ležal v pšenici in rosa se je otrsnila nanj.

Tako se je zbudil in se presedel k tepki-nemu deblu. Na drugi strani doline, malo višje od travnikov, kar sredi žitnih polj je ležala njegova vas, Mirna je bila, okrog nje nikjer nič živega. Domače življenje in vse, vse mu je bilo pred očmi. Pa vendar tako daljno, da ni vedel čemu se vrača.

»Ne bom šel domov, nikdar... nikdar več.« — In je zgrabil za krhka pšenična stebela, za sočno rastje, da se mu je ožemalo v rokah. Kobilice so skakale po travi in murni so se prišli navžit svežega zraka. Pod tepko je bilo veliko jagod. Pa ni segel po njih.

Stegnil se je podolž, glavo prevesil v razor prav do pšenice, da bi lahko grizel ozimne liste, ki so rumeneli na steblih. Vse je bilo mirno: rositi je nehalo. Samo še debeli, čisto srebrni oblaki so drsli proti Hmeljniku in izginjali tam zadaj nekje nad hrvaško ravnino. Zavel je rahel veter, da ga je študent od gozda komaj čul. Vedno bolje pa je slišal, kako ziblje pšenico, da prihaja vedno bližje in... na obraz mu je otrsnel roso z debelih, cvetočih pšeničnih klasov.

Kako rasteš, pšenica! In boš v soncu porumenela, se z zrnjem zadelala, da se ti bo klasje lomilo. In te bodo poželi...

V vročem popoldnevu je pšenica zadehtela in čudovito popijala rosne kapljice. Ej, pšenica!

Otrok pa je trpel. Davi je bil zvedel, da so pokopali Angelico, ki sta se celo leto skupaj učila. Zbogom, je bil rekel in odšel na počitnice.

Ustredi katoliškega studentstva

V začetku tega stoletja je češka liberalna inteligenca, vzgojena v pozitivističnem duhu prehajala v vedno ostrejši boj proti Cerkvi. V borbi proti Cerkvi je hotela predvsem pridobiti na svojo stran češko akademsko inteligenco, ki je študirala v Pragi in v Brnu. Njih odkrito sovražstvo do Cerkve, ki se je najmočnejše pokazalo v demonstracijah »naprednih« študentov l. 1906, ko bi moral biti izvoljen za rektorja profesor teološke fakultete, je bil neposreden povod, da so katoliški akademiki stopili na plan in v istem letu ustanovili istočasno društva katoliških akademikov v Pragi (Češka liga akademická) in v Brnu (»Moravan«). Člani obeh društev so se postavili z resničnim navdušenjem proti »naprednjakom« v obrambo katolicizma in so si s svojim delom pridobili kmalu ugled med prijatelji in nasprotniki. Vedeli pa so, da je treba za ta društva vzgajati naraščaj na srednjih šolah, zato je začel vsakdo po svojih močeh delati med študenti v svojem kraju. Pri tem delu so jih na mnogih zavodih podpirali profesorji verouka, kajti te je zlasti na Moravskem vspodbujal k resničnemu apostolskemu delu med študenti tudi izvenšolskih ur navdušeni dr. A. C. Stojan. Temu navdušenemu unionističnemu delavcu in ustanovniku svetovnoznanih unionističnih Velehradskih kongresov, poznejšemu metropolit Moravske, so pomagali uvesti in širiti smisel za vsakoletne duhovne vaje med akademiki. Njegove vsakoletne dijaške duhovne vaje na Velehradu, v tem cirilmetodijskem središču vsega slovanstva so se od leta do leta večale. Sad teh duhovnih vaj so bili idejno močni fantje, ki so

kljub nasprotovanju in pritisku »naprednega« učiteljstva pridobivali nove tovariše.

Kroměříšský tabor.

Na pobudo dr. Stojana so katoliški študentje leta 1912 sklicali v Kroměřížu na Moravskem veliki tabor »studentů, kteří se nebojí«. Tabor je izzvenel v zahtevo po močni centralni organizaciji za akademsko in srednješolsko dijaško mladino.

Ta zahteva je bila uresničena leta 1913, ko je bil ustanovljen Ustředi katoličkého studentstva v Pragi. S pravo strastjo so se vrgli na delo, s pogledom, usmerjenim v bodočnost, brez ozira na ovire, ki so se takoj v začetku stavile na pot mirnega razvoja.

To je bila predvsem svetovna vojna, ki je že v naslednjem letu ohromila delavnost Ustředa.

Druga močna ovira je bilo finančno vprašanje. Saj mlada zveza ni imela nikakih trajnih finančnih virov. Članarina, ki so jo mogli plačevati večinoma siromašni študentje, nikakor ni mogla zadostovati, še posebno, ko je Ustředi začel v letu 1918 izdajati svoje glasilo »Jitro«, ki se je po svoji vsebinski ravni in lepi tehnični opremljeni kmalu povzpela na prvo mesto med vsemi dijaškimi glasili, kar so tudi nasprotniki priznali. »Jitro« je doseglo leta 1937 naklado 8000 izvodov, ki jo je še do danes obdržalo. V Jugoslavijo pa letošnje februarske in marčne številke nismo dobili, kar nas navdaja z bojaznijo, da je naše tovariško glasilo doletela zla usoda.